

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНИ СТУДИЈИ
БЕОГРАД

МАСТЕР РАД

БЕЗБЈЕДНОСТ ШТИЋЕНИХ ЛИЧНОСТИ И САВРЕМЕНИ
ЧИНИОЦИ ЊЕНОГ УГРОЖАВАЊА

Ментор:
Проф. др Радомир Милашиновић

Студент:
Дејан Јекић
Бр индекса: 52-Т1/13

Београд, март 2015. године

САДРЖАЈ

УВОД.....	4
1. Научни циљ предложене тезе.....	6
2. Предмет рада.....	6
3. Методе рада	7
I САВРЕМЕНИ БЕЗБЈЕДНОСНИ ЧИНИОЦИ УГРОЖАВАЊА ШТИЋЕНИХ ЛИЧНОСТИ.....	8
1. Историјски аспекти заштите одређених личности.....	8
2. Обезбјеђење и заштита одређених личности.....	9
2.1. Основни појмови о обезбјеђењу и безбједносној заштити лица	11
3. Карактеристике савремених безбједносних проблема данас.....	12
3.1. Циљеви и носиоци угрожавања безбједности Републике Српске и Босне и Херцеговине.....	15
4. Тероризам као специфичан облик политичког насиља– циљеви и мотиви	17
5. Организовани криминал као безбједносна пријетња	21
5.1. Фактори који погодују развоју организованог криминала у Републици Српској и Босни и Херцеговини	23
II ПОЗНАТИ АТЕНТАТИ И ДИВЕРЗАНТСКО–ТЕРОРИСТИЧКЕ АКЦИЈЕ У СВИЈЕТУ.....	24
1. Основне карактеристике атентата и диверзантско–терористичких акција.....	25
2. Примјери извршених атентата на штићене личности	27
III НОРМАТИВНО–ПРАВНА РЕГУЛТАТИВА ИЗ ОБЛАСТИ ОБЕЗБЈЕЂЕЊА ЛИЧНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	36
1. Законски и подзаконски акти	36
IV ПРОФИЛ ЛИЧНОСТИ ТЕЛОХРАНИТЕЉА–ФИЗИЧКОГ ОБЕЗБЈЕЂЕЊА.....	40
1. Стручне карактеристике профила личности	40
1.1. Ужа стручна знања	49
1.2. Специјалистичка знања.....	40
1.3. Вјештине у раду	40
1.4. Општа култура о информисаности	41
1.5. Посебни интереси и склоности.....	41
2. Психофизичке карактеристике профила службеног лица	41

3. Морални лик службеног лица	42
4. Примјена психологије при избору и формирању личности тјелохранитеља	42
4.1. Одабирање и распоређивање људства на радна мјеста у полицији	43
4.2. Допринос психолога у обуци и васпитавању припадника полиције	43
4.3. Прилагођавање на услове живота и рада у полицијској средини	43
4.4. Рад психолога на стварању полицијских колектива	44
4.5. Психолошки аспекти руковођења	44
4.6. Припрема људства за дејства у критичним ситуацијама	45
V НАЧИН ВРШЕЊА СЛУЖБЕ ОБЕЗБЈЕЂЕЊА ШТИЋЕНИХ ЛИЧНОСТИ	46
1. Основа превенције напада на штићене личности	46
1.1. Предходница	46
1.2. Оперативно-превентивне мјере и радње	48
1.3. Физичко обезбјеђење	49
1.4. Формације	53
1.5. Саобраћајно обезбјеђење	57
1.6. Оперативно-превентивне мјере	64
1.7. Безбједносна процјена одређених објеката	65
1.8. Физичке мјере обезбјеђења	67
1.9. Превентивно-техничке мјере	71
1.10. Унутрашња заштита објекта	76
1.11. Санитарно-техничке, биолошке и хемијске мјере обезбјеђења	78
1.12. Мјере здравствене заштите	79
1.13. Заштита резиденцијалних објеката	79
1.14. Обезбјеђење објеката у којима се штићена личност налази	81
1.15. Здравствено обезбјеђење	82
2. Мјесто и улога обавјештајних служби у обезбјеђењу штићених личности	84
2.1. Безбједносне процјене	84
2.2. Праћење безбједносне ситуације	88
3. Развијање безбједносне свијести и културе и спречавање отицања повјерљивих података који се односе на безбједност и заштиту штићене личности	90
ЗАКЉУЧАК	92
ЛИТЕРАТУРА	95

УВОД

Трајни проблем политике остваривања безбједности у оквирима једне државе и стабилности у међународним односима и спољној политици јесте и релативна стабилност одређених политичких опција на врховима државне, првенствено извршне, али и свих других нивоа власти. То је битан разлог да најистакнутији припадници политичке елите, њене вође, представници чиниоца власти, буду више угрожени од било којих других личности. Они су битни планери и усмјеритељи одређене политике и стога би њихово насилно физичко уклањање, имало вишеструке посљедице.

Може се слободно рећи да угрожавање безбједности најважнијих лица у држави одувijek представља средство борбе за власт или макар средство притиска на власт и то оно које се користи углавном у завршним фазама сукоба ниског интензитета или унутрашњих побуна. У новије вријеме долази до крупних промјена у међународним односима. Државници и њихово вођење политике даје им све већи значај у њиховим државама и међународним односима.

И поред организованих и опремљених служби безбједности, ангажовање бројних снага и средстава, као и предузимања разноврсних мјера обезбјеђења, у 20. вијеку убијено је више од стотину највиших државника (предсједника, краљева, премијера, врло важних личности) и оштећено или уништено више стотина различитих штићених објеката.

Данас у свијету готово да нема ни једне земље која није организовала службу за обезбјеђење одређених личности.

У појединим земљама ова служба је потпуно самостална, док је у другим земљама у саставу других служби безбједности, као њен посебан дио.

Органи и службе које се баве пословима обезбјеђења одређених личности стално прате изворе и облике активности који су усмјерени на угрожавање њихове безбједности и предузимају мјере ради спречавања таквих активности. Да би мјере снага безбједности биле адекватне и сразмјерне пријетњи, израђује се безбједносна процјена угрожености одређених личности.

Заштита одређених личности није појава новијег датума – била је присутна кроз цијелу историју људског друштва, почев од античке Грчке, Рима, средњег вијека, до новог и најновијег доба.

Још у старом Риму постојала је војна формација која је носила назив „преторијанци“, која је бринула за императорову личну безбједност и заштиту. Истина је да је то била привилегија искључиво владара, царева и високих дворских дужносника, док је то данас постала неопходна потреба скоро сваког политичара.

Под штићеним личностима подразумијевају се представници и јавне личности из састава владајућих и политичких структура, према којима су усмјерене пријетње од стране терористичких и криминалних организација.

Утицај на безбједност штићених личности и државних функционера остварује доста фактора. Само позициом коју заузимају у државном апарату њихова безбједност је често угрожена.

Један од битних фактора безбједности државних функционера јесу и обавјештајне службе. Императив сваке државе односно њеног руководства била је и остала информација о намјерама и плановима противника.

Благовремене информације обезбјеђују потребну предност како би реаговање било правовремено и адекватно.

Основни задатак службе задужене за осигурање безбједности штићене личности (у даљем тексту ШЛ) јесте да предузме све потребне мјере и радње из свог дјелокурга како би ШЛ учинила што „тежом метом“ за нападача.

Званични или „државни“ тјелохранитељи обезбјеђују домаће и стране личности и функционере, одређене одлукама надлежних државних органа. Они су запослени у надлежним државним органима и службама безбједности (Министарству унутрашњих послова), овлаштена су службена лица, а послове и задатке обезбјеђења обављају у складу са законима, одлукама Владе и упутствима надлежних органа – служби, односно старјешина тих органа.

Рад се састоји од неколико цјелина: у уводном дијелу је изложено нешто више о савременим безбједносним чиниоцима угрожавања штићених личности, а касније о познатим атентатима и диверзантско–терористичким акцијама, нормативно–правној регулативи из обезбјеђења личности у Републици Српској те начину вршења службе обезбјеђења штићених личности. У закључном разматрању су обједињени најважнији подаци које обухвата цјелокупан рад.

1. Научни циљ предложене тезе

Научни циљ предложене тезе је сагледавање кључних, савремених, безбједносних и регионалних чиниоца угрожавања безбједности, који се рефлектују на угрожавање безбједности у Републици Српској као и цијелој територији Босне и Херцеговине, а самим тим и безбједности штићених личности (скраћено "ШЛ") које се посебно обезбјеђују.

Полазна претпоставка рада је да се након завршетка рата у бившој Југославији ушло у одређени период реформи и прилагођавању новим приликама на Балкану и савременим Европским токовима и да је притом социјално–економски статус људи након сукоба, битан фактор који је утицао на настанак савремених безбједносних проблема.

Сходно тим промјенама као значајан фактор за безбједносни систем појављује се непобитна потреба за прилагођавањем начина рада, задатим односно новонасталим условима који проистичу из глобалних промјена.

2. Предмет рада

Полазећи од глобалне процјене безбједносне ситуације како на подручју Републике Српске тако и цијеле Босне и Херцеговине, па и региона у цјелини, а узимајући у обзир појаву све чешћих криминалних и терористичких активности, група и појединаца на овим просторима, намеће се потреба за што квалитетнијим оспособљавањем личног обезбјеђења – пратилаца, њиховог материјалног и техничког опремања, стручног усавршавања како би исти могли одговорити времену и условима у којим обављају уистину одговоран посао. Биће обрађена нормативно правна регулатива из области обезбјеђења личности (законски и подзаконски акти), сви аспекти дјеловања и начини физичког, оперативног, техничког и саобраћајног обезбјеђења.

Сагледавање потенцијалних посљедица организованог криминалитета и корупције као и терористичке активности као важне факторе угрожавања безбједности штићених личности али и безбједности уопште такође ће бити предмет проучавања овога рада.

3. Методе рада

Биће урађена класификација и систематизација рефлексија савремених безбједносних проблема на угрожавање безбједности штићених личности.

У процесу закључивања биће коришћене логичке методе индукције и дедукције, анализе и синтезе, апстракције и конкретизације, класификације и метода дескрипције. Прикупљене податке и чињенице ће бити обрађене и објективно, конструктивно и критички протумачене. Узрочне везе између кључних појава детаљно ће бити објашњене.

I САВРЕМЕНИ БЕЗБЈЕДНОСНИ ЧИНИОЦИ КОЈИ УГРОЖАВАЈУ БЕЗБЈЕДНОСТ ШТИЋЕНИХ ЛИЧНОСТИ

1. Историјски аспекти заштите одређених личности

Заштитна функција државе и друштва постоји од самог почетка њиховог настанка. Историјски гледано, сваки људски колективитет је посједовао одговарајуће видове заштите, међу које је спадала и заштита личности и објеката.

Циљ заштите личности и објеката увијек је био исти, само су се мијењали облици и начини имплементације мјера.

Одређене личности и објекти које те личности користе одувјек су били интересантни за разне облике угрожавања и напада од стране појединаца, група или организација.

У борби за власт и одређене привилегије, још у старом вијеку многи противници су уклањани, претежно убиством, на разне начине и разним средствима. Мотиви су били различити, што је резултирало предузимањем одговарајућих мјера на заштити.

У старом и средњем вијеку тај вид се испољавао у одабиру одређеног броја физички најјачих и најспособнијих војника са задатком да прате и обезбјеђују одређену личност од друмских разбојника, претендената на пријесто и осталих противника.

Још у вријеме римских императора постојале су службе војно–полицијског карактера чија је обавеза била заштита императора. Један од славних императора Октавијан Аугуст одмах по доласку на власт (владао је од 27. године п. н.е. до 14. године п. н.е.) основао је у историји прву професионалну полицијску службу државе, чије су посебне полицијске снаге биле организоване на војничким принципима и дјеловале заједно са личном, преторијанском гардом. Кључне функције преторијанске гарде биле су заштита императора и обављање послова политичке полиције.¹

Иначе, у то вријеме, због проблема безбједности у Риму, многи добростојећи грађани унајмљивали су личну гарду да би се што успјешније заштитили од евентуалних напада (Цицерон је имао око 300 тјелохранитеља који су га штитили од политичких противника²).

¹ Бајагић, М., *Тајна Служба САД*, Безбедност, Часопис МУП РС, 5/97, стр. 733.

² Дамјанов, П., Младеновић, М., *Летопис Гарде 1830–2000*, НИЦ Војска, 2002, стр. 16–17.

У средњем вијеку постојеће полицијске установе су, поред осталог, имале обавезу заштите владареve личности и личности других дворских достојанственика.

Евидентно је да су кроз историју стваране различите безбједносне установе полицијског и војног карактера, чији је темељни задатак био обезбјеђење личности владара. Вршећи ту функцију уједно су штитиле и цјелокупни поредак, јер је он био оличен у личности владара и његовој апсолутистичкој власти.

Почетком 19. вијека у појединим државама дошло је до формирања посебних служби чији је задатак био заштита државно–политичких личности и функционера.

Атентати у покушају и реализацији на поједине председнике и представнике власти у државама убрзали су формирање посебних, специјалних служби за заштиту одређених личности.

Једна од најпознатијих институција, основана ради обезбјеђења председника, јесте „Тајна служба“ САД која је основана је 1865. године у оквиру министарства финансија, са задатком да се бави спречавањем илегалног штампања и растурања лажног новца. Међутим, након убиства три председника САД (Lincoln, Garfield и McKinley) Амерички конгрес је 1901. године донио одлуку да „Тајна служба“ преузме задатак и обезбјеђење председника САД.³

2. Обезбјеђење и заштита одређених личности

Да би се супротставила активностима које угрожавају постојеће државно и друштвено уређење, не само од унутрашњих политичких противника који дјелују против уставних позиција (тероризам), него и од одређених субверзивних активности спољних противника, држава оснива специјализоване установе и организације у оквиру свог апарата ради вршења заштитне функције.

Тако су, осим контраобавештајних, обавјештајних и других служби задужених за супротстављање дјеловању унутрашњег и спољашњег противника, временом настале и службе обезбјеђења које се баве заштитом одређених личности и објеката у којима они бораве.

У оквиру своје надлежности, специјализоване службе примењују специфична средства, мјере и радње ради безбедносне заштите одређених личности и објеката које они користе.

---

³ Бајагић, М., *Тајна Служба САД*, Безбедност, Часопис МУП РС, 5/97, стр. 733.

Ту спадају обавјештајни и контраобавјештајни послови, послови непосредне заштите – обезбјеђења одређених личности и објеката које они користе, превентивно техничке мјере и радње (противдиверзионе, противпожарне, превентивне биохемијске мјере заштите), као и здравствене мјере заштите. Ти послови се обављају плански и систематски, и то прије свега прикупљањем информација о евентуалној угрожености. Стручност и ефикасност у вршењу тих послова представљају најзначајније факторе остварења безбједносне заштите.⁴

Безбједносна заштита одређених личности представља, с једне стране, саму дјелатност којом се штите одређене личности, а с друге стране, механизам којим се та дјелатност реализује, тј. субјекте који обављају послове безбједносне заштите.

Може се закључити да безбједносна заштита одређених личности представља правним прописима предвиђен и уређен дјелокруг надлежности, права и дужности субјеката безбедности, у склопу безбедносно–обавјештајних система државе који систематски прикупљају, обрађују и презентују обавјештајна сазнања и спроводе друге мјере и радње, са циљем да се обезбједи највиши степен заштите одређених личности, тј. представљају цјелокупну дјелатност којом се спречава и сузбија појава угрожавања као и пријетње одређеним личностима које штите.

Основни задатак специјализованих служби за обезбјеђење одређених личности је заштита интегритета особа које се штите. Да би се успјело у томе, мора да постоји адекватан систем безбједносне заштите.

Обавјештајне, безбједносне и друге специјализоване установе представљају основу превентивне заштите и већина њих дјелује у складу са јасно дефинисаним стратегијама националне безбједности. Стручност и ефикасност у вршењу тих послова представљају најзначајније факторе остварења безбједносне заштите.

Новије поље дјелатности специјализованих служби за обезбјеђење јесте сарадња са појединим службама безбједности других земаља, у циљу борбе против свих облика угрожавања, а у интересу опште безбједности. Основни предуслов постизања вишег нивоа безбједносне заштите је прије свега, усклађеност у планирању и реализацији заштите, кроз координацију свих елемената у систему обезбјеђења.

Из наведеног може да се закључи да безбједносна заштита одређених личности представља веома сложен задатак за сваку специјализовану службу обезбјеђења.

---

⁴ Белић, М., Васић, М., *Историјско–правни аспект послова обезбјеђења одређених личности и објеката*, Безбедност, бр. 1–2/2009, Београд, стр. 105–118.

Историја је показала да функционална и квалитетна безбједносна заштита одређених личности и објеката мора да се састоји од вишеструко међусобно повезаних елемената: нормативно-правне регулативе у области безбједносне заштите одређених личности и објекта (уредбе и упутства), усклађености у планирању и реализацији заштите, кроз координацију свих елемената у систему безбједносне заштите, организацијског устројства специјализованих служби за обезбјеђење и сталног побољшавања кадровских и техничких услова рада специјализованих служби.⁵

2.1. Основни појмови о обезбјеђењу и безбједносној заштити лица

Обезбјеђење представља организовану и планску примјену мјера, радњи и средстава у циљу заштите од угрожавања штићених личности.

Заштита представља процес коме је циљ смањење или неутралисање ризика изазваних потенцијалним дејством идентификованих пријетњи.⁶ Заштита одређених личности које се безбједносно штите предузима се у склопу јединственог система заштите, сходно позитивним прописима и обухватају усклађену дјелатност свих органа и служби безбједности, као и других субјеката који учествују у заштити а која предузимају свака у оквиру своје надлежности, а односе се на мјере и радње у циљу потпуније заштите одређених личности.

Непосредна заштита лица која се безбједносно штите, као дио система безбједносне заштите, представља скуп мјера и радњи које планирају и предузимају делови специјализоване службе за обезбјеђење – оперативни тимови, ради спречавања сваког покушаја угрожавања њихове личне безбједности, тј. елиминисање или смањење разних облика угрожавања и других опасности које пријете личности која се штити. Она представља процес коме је циљ смањење или неутралисање ризика изазваних потенцијалним дејством идентификованих пријетњи, што се постиже благовременим откривањем и елиминисањем постојећих или предстојећих појава и процеса који су усмјерени на угрожавање лица која се безбједносно штите, кроз стално физичко присуство, тј. као стална пратња приликом кретања пјешнице, аутомобилом или неким другим превозним средством у земљи и иностранству, и у ситуацијама када бораве у одређеним објектима, на јавним манифестацијама, скуповима и др.

---

⁵ Мандић, Г., *Системи обезбјеђења и заштите*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2004. стр. 23.

⁶ Петровић, С., *Компјутерски криминал*, МУП Републике Србије, Београд, 2000, стр. 377.

Лични пратилац је одговоран за непосредно обезбјеђење лица која се безбједносно штите у свим приликама: кретање пјешнице, аутомобилом или другим превозним средствима, током боравка у одређеним објектима, путовања у земљи и иностранству, као и приликом присуствовања одређеним свечаностима, јавним скуповима.

Задатак личног пратиоца је да визуелно посматра понашање лица у непосредној околини ради благовремене интервенције.

У вези са активностима безбедносне заштите сачињавају се планови обезбјеђења⁷. Свако обезбјеђење има своје специфичности на које би требало посебно обратити пажњу, осим заједничких обиљежја у примјени одговарајућих мјера дефинисаних планом обезбјеђења. План мјера обезбјеђења представља кључни документ у процесу припреме и реализације свих активности које су у вези са обезбјеђењем. Планови обезбјеђења сачињавају се за сва мјеста која се редовно користе и непрестано анализирају и допуњују. Све договорене мјере прецизиране планом спроводе се савјесно, одговорно и дисциплиновано, било да се ради о појединачним радњама или заједничким активностима (које подразумевају одређену координацију и синхронизацију).

Безбједносни ескорт представља одређен број посебно опремљених моторних возила са припадницима специјализоване јединице за заштиту који задатак обављају у покрету–аутомобилима, мотоциклима или другим превозним средством, ради спречавања непосредног напада на личност која се штити, односно на возило у којем се она налази.

3. Карактеристике савремених безбједносних проблема данас

Уочљив је пораст нових проблема у вези са питањима унутрашње и међународне безбједности. Нови безбједносни проблеми последица су структурне кризе у савременом свијету (традиционални концепт суверености и нарушавање тог суверенитета).

Спољна политика данас постаје политика националне безбједности. На сцени је велики број међунационалних конфликта⁸ (етничког, религиозног и секташког типа).

Период који слиједи вјероватно ће бити пун нових облика пријетњи:⁹

---

⁷ Пајковић, Д., *Обезбјеђење одређених личности и објеката*, МУП Републике Србије, Београд, 2003, стр. 52.

⁸ Влајки, Е., *Амерички терор*, Филип Вишњић, Београд, 2013, стр. 9.

⁹ Кесеровић, Д., *Систем безбједности Европске уније*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука,

- илегална препродаја дроге,
- транснационалне криминалне дјелатности,
- деградација животне средине,
- економских и трговинских спорова,
- масовна миграција људи
- превелик раст популације
- нова конфигурација социјалних, економских и политичких сукоба
- организовани криминал,
- корупција,
- тероризам.

Карактеристика је да се интервали између сукоба смањују уз повећање обима и комплексности криза и огромне тешкоће за њихово смиривање.

Полазећи од глобалне безбједносне ситуације, гдје се савремени безбједносни проблеми обиљежавају као симптоми структурне кризе савременог свјетског друштва, уочљиво је повећање нових проблема у вези са питањем унутрашње и међународне безбједности, чије размјере треба разматрати у склопу нових безбједносних аспеката.

Многи типови мањих друштвених и међународних конфликта остају пријетња глобалној безбједности, а вјероватно ће се у годинама које долазе појавити нови облици пријетње безбједности. Иако је вјероватноћа да се догоди велики конвенционални конфликт опала¹⁰, свијет се суочава са повећаним ризиком од етничког, религиозног и секташког сукоба, као и са различитим унутрашњим безбједносним проблемима. Ратови попут оних у Авганистану, Алжиру, Анголи, Босни и Херцеговини, Бурми, Чеченији, Кашмиру, Либерiji, Руанди, Сијера Леонеу, Сомалији, Шри Ланки, Судану и Заиру нису пријетња глобалној стабилности у свијету на начин на који би то учинио велики рат у Европи, али могу да произведу велики број цивилних жртава и приморају милионе људи да напусте своје домовине.

Ново раздобље вјероватно ће бити и свједок појаве или интензивирања нових облика пријетњи по унутрашњу и спољну безбједност.

Ове пријетње иду од илегалне препродаје дроге и транснационалне криминалне активности, тероризма до деградације животне средине, економских и трговинских спорова, оскудности ресурса, масовне миграције људи и превеликог раста популације.

2009, стр. 96.

¹⁰ Милашиновић, Р., *Увод у теорије конфликта*, Факултет цивилне одбране Универзитета у Београду, Београд, 2004, стр. 176

Оне такође могу да ступе у интеракцију на такав начин да подрију и на крају униште друштвену структуру у многим земљама. Мора се напоменути да догађаји у три чланице НАТО-а, Бугарска, Грчка и Турска у 2013 години нису нимало наивни ни случајни, а ефекат тих протеста се проширио на комплетну регију.

Издвојићу демонстрације у Украјини које су почеле у новембру прошле године када је председник Виктор Јанукович одбио да стави потпис на споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом. Умјесто тога одлучио је да продуби сарадњу са Русијом. То је изазвало негодовање једног дијела про западно оријентисане јавности и послужило као повод за окупљање на улицама Кијева. У настојању да истргне Украјину из руске орбите, ЕУ јој обећава погодности које проистичу из споразума о придруживању, док јој Русија нуди финансијску корист од уласка у њен економски блок.

Истовремено, Запад и Кремљ се међусобно оптужују да уцјењују Украјину да би је привукле свако на своју страну. Москва је пријетила завртањем дотока и поскупљењем природног гаса и обуставом економске сарадње и већ је ограничила увоз украјинске робе – челика и чоколаде. Демонстранти од почетка протеста захтјевају од владе да потпише споразум са ЕУ, поднесе оставку и распише нове изборе.

Сви догађаји попримају одлике оних на простору бивше Југославије 90–тих година са истим тенденцијама и пријете миру у региону. Исход би могао имати безбједносно дестабилизирајући ефекат за овај дио Еуропе.¹¹

Прије него што се установе ови нови системи, међународној заједници ће бити потребно аналитичко разумијевање пријетећих опасности и начина на који оне међусобно дјелују.

Развој таквог разумијевања ће, у ствари представљати главни изазов за аналитичаре међународне безбједности у годинама које долазе.

3.1. Циљеви и носиоци угрожавања безбједности Републике Српске и Босне и Херцеговине

Обиљежја савременог свијета, безбједносно окружење и геостратешки положај БиХ са њеним унутрашњим специфичностима и динамиком могу имати негативан утицај на мир, стабилност и безбједност БиХ и њених грађана.

---

¹¹ Мијалковски, М., *Угрожавање безбедности држава*, Војно дело, бр. 2, Београд, 1998, стр. 36.

Савремени ризици и пријетње све више су узрочно–последично везани, динамични и теже истовременом појављивању у све ширем подручју.

Ризици и пријетње за безбједност БиХ су: политички, одбрамбено–војни, економски, друштвени, еколошки и други. Наведене групе могу бити унутрашње и спољне, тренутног или дугорочног утицаја и појављивања, усмјерене против интереса, вриједности или територијалног интегритета БиХ.¹²

Одређене деструктивне активности, као што је тероризам, у оквиру глобалних или регионалних односа, својим обимом или употребљеним средствима могу имати значајне неповољне посљедице на БиХ и њене грађане.

Промјене које су настале у свијету и Европи свакако утичу и на безбједност Босне и Херцеговине. Неке од тих промјена су: нестанак Варшавског уговора, распад СССР–а, разбијање СФРЈ, слабљење позиције УН, успостављање „новог свјетског поретка“, нарушавање основних норми међународног права итд. Спољни носиоци угрожавања безбједности су сви они са територијалним претензијама или са претензијама задовољавања својих потреба употребом силе.

Унутрашњи носиоци угрожавања су: екстремистичке снаге, терористичке снаге и сви облици социјалне патологије.

Циљеви угрожавања безбједности Босне и Херцеговине су: промјена носилаца власти и руководећих лица у држави, промјена политичког или економског уређења, остварење личних циљева због којих су потребне претходно наведене промјене.

У БиХ и Републици Српској цјелокупну безбједносну ситуацију карактеришу и одређују догађаји из прошлости.

Догађаји из претходног грађанског рата и дешавања у послеријатном периоду оставили су трага у свим сферама живота и развоја држава на територији бивше СФРЈ. Након завршетка рата ушло се у одређени период реформи и прилагођавању новим приликама на Балкану и савременим Европским токовима. Наведене реформе и сталне промјене изазвале су и одржавају код грађана стални страх од несигурности и неповјерења како према страним тако и домаћим органима власти. У послеријатном периоду дошло је до расписивања потјерница и трагања за лицима осумњиченим за ратне злочине на територији бивше Југославије и државе су преузеле одговорност проналажења и предаје напријед наведених лица. Стално присуство страних служби у БиХ и РС налажу домаћим органима власти обавезе којих се морају придржавати,

---

¹² Мијалковић, С., Кесеровић, Д.: *Основи безбједности*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 205.

понекад и на штету интереса грађана РС, што још више изазива несигурност код грађана и сумњу у инегритет и суверенитет РС и БиХ у оваквим условима. Грађани БиХ и РС, а мање више и осталих држава бивше Југославије живе у лошијим условима у свим областима живота и рада, у односу на окружење. Постоји позитивни помак у односу на послеријатни период, али је још увијек област социјалне заштите, економије и општег друштвеног стандарда далеко испод нивоа осталих европских држава. Све напријед наведено изазива опште незадовољство и неповјерење грађана у органе власти и уопште у живот на овим просторима. У току рата велики број породица је остао без својих чланова, одређен број грађана скривено болује од ПТСП, многе породице су остале без својих кућа. Потребно је да прође дужи временски период да би напријед наведене чињенице престале имати утицаја на опште стање у држави а самим тим и на саму безбједност.

До сада није забиљежен нити један случај напада на представнике органа власти, што не значи да се у наредном периоду исти не могу догодити. Посматрајући са аспекта актуелне политичке ситуације, може се рећи да постоји довољно индиција које указују да безбједност штићених личности може бити угрожена.

Посебну безбједносно интересантну чињеницу представљају терористички напади од стране организованих вјерских фанатика.

На безбједност штићених личности утиче присуство међународног и домаћег тероризма, који се огледа у постојању ћелија терористичке мреже Ал-каида као и присуство вехабијских заједница у Републици Српској и БиХ.¹³

Међутим, имајући у виду да тероризам представља међународни проблем и да се у посљедње вријеме догодио велики број терористичких аката са несагледивим посљедицама, потребно је овом проблему приступити крајње одговорно.

Сви савремени системи безбједности, без обзира на који начин и са којим циљем су организовани, представљају облик организовања одређеног друштва у заштити његових виталних вриједности. Њихово организовање полази од два основна питања:

- од којих облика и носилаца угрожавања треба штитити друштво
- на који начин треба да дјелују елементи система безбједности да би се остварио основни циљ њиховог успостављања.

---

¹³ Вејновић, Д., Шикман, М., *Дефендологија – друштвени аспекти безбједности модерне државе*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2007, стр. 45.

4. Тероризам као специфичан облик политичког насиља – циљеви и мотиви

Историју људског друштва, поред осталог, карактерише систематска примјена насиља. Пораст државног насиља и насилничког понашања у многим земљама савременог свијета постали су један од основних друштвених проблема.¹⁴

Тероризам је само један од облика насиља, како унутар државе, тако и у оквирима међународне заједнице. Његова распрострањеност, интензитет и начин испољавања показују високу корелативност између те негативне појаве и стања у међународним односима.¹⁵ Тероризам све више постаје вишедимензионални политички феномен, који у својим појавним облицима доживљава друштвено–политичку кулминацију, а представља трансформацију циљева путем коришћења различитих насилних средстава, гдје разни психолошки мотивисани субјекти теже ка остварењу свог политичког циља.

Тероризам је организовани облик насиља, против одређене државе, њеног политичког и економског система, инспирисан политичким мотивом, ради изазивања страха, панике и ужаса и стварања несигурности код грађана, употребом разних средстава и нецивилизованих метода, а све то праћено је огромном медијском кампањом.

Професор Милошевић тероризам дефинише као плански акт насиља који предузимају одређене друштвене групе са циљем очувања или освајања власти и да се тероризам с правом назива само онај облик насиља који у свом бићу садржи социјално–психолошку, односно политичку компоненту.

Тероризам као термин изведен је из француске ријечи *terreur*, што значи страх, ужас, задавање страха или примјена насиља све до физичког уништења, представља акцију насиља, која се примјењује из политичких разлога са циљем застрашивања и беспштедног сламања отпора снага према коме се врши.¹⁶

У нашој и страниј литератури постоје бројне дефиниције тероризма. „Тероризам је доктрина и метод борбе за одређене циљеве систематском употребом насиља. Мотиви за терористичке акције могу бити веома различити: реакционарни реваншизам, реакционарни покушаји рестаурације старих режима, очајничка безизлазност или нада

¹⁴ Симеуновић Д., *Теоријско одређење тероризма*, Београд, 2002, стр. 12.

¹⁵ Шикман М., *Тероризам*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2009, стр. 41.

¹⁶ Гађиновић, Р., *Тероризам*, Драслар партнер, Београд, 2005, стр. 35.

групација људи над којима се иначе обавља терор, демонстрација снаге и сл."¹⁷

Према професору др. Драгану Симеуновићу, савремени тероризам се може теоријски најопштије одредити као сложени облик организованог, индивидуалног и рјеђе институционализованог политичког насиља, обиљежен застрашујућим брахијално–физичким и психолошким методама политичке борбе којим се обично, у вријеме политичких и економских криза систематски покушавају остварити „велики циљеви“ на начин потпуно непримјеран датим условима, прије свега друштвеној ситуацији и историјским могућностима оних који га као политичку стратегију упражњавају.¹⁸

Према дефиницији професора Војина Димитријевића тероризам се дефинише као акт физичког насиља, чији је предмет изабран тако да изазива јаке психичке реакције, у првом реду страх, код широког круга људи, у нади да ће оне помоћи да се одржи или промијени понашање које је важно за постизање политичког циља, ако такав акт није оправдан општим интересима који су одређени независно од њега и ако није извршен по правилима која се уобичајено примјењују на друштвене видове вршења власти.

„Stejt dipartment“ заступа тезу да је „тероризам унапријед смишљен, политички, вјерски или национално мотивисан акт насиља према цивилним незаштићеним циљевима од стране екстремистичких група, појединаца или агентура страних држава, са намјером да се изазове утицај на одређену државу, њене институције система или грађане“.¹⁹

У међународним научним институцијама чињене су и чине се велики напори да се одреди дефиниција тероризма која би одговарала савременој стварности и ономе што он у ствари и јесте.

Професор Радослав Гађиновић наводи податке о броју дефиниција које је истакао Валтер Лакер (*Walter Laquer*) који је евидентирао укупно 109 дефиниција тероризма у периоду између 1936. и 1981. године.

У тим дефиницијама континуирано се појављују термини: насиље у 83,5%, политичко насиље у 65%, страх у 51%, претње у 47%, смишљена, планирана, систематска и организована акција у 32%, жеља за публицитетом у 21,5%.²⁰

Брус Хофман (*Bruce Hoffman*) истиче да је терориста, прије свега, насилни интелектуалац, спреман и одлучан да користи силу у остваривању својих циљева.²¹

¹⁷ *Политичка енциклопедија*, савремена администрација, Београд, 1975.

¹⁸ Симеуновић, Д., *Тероризам*, Београд, 2009, стр. 13.

¹⁹ Stejt department, наслов бр. 22 секције 265ф (д) америчког закона,

²⁰ Гађиновић, Р., *Тероризам*, Драслар партнер Београд, 2005, стр. 25.

Када говоримо о тероризму неопходно је акцентирати његов политички карактер, те уважити чињеницу да он увијек настаје са политичким намјерама и егзистира у области политике.

Познати експерт за тероризам Џонатан Вајт излаже проблем немогућности дефинисања тероризма на једноставан начин „Проблем је у дефиницији проблема“. Ми се можемо сложити да је тероризам проблем, али се не можемо сложити око тога шта је тероризам“.²²

Евидентно, веома је тешко дефинисати појам тероризма јер се његово значење мијења са друштвеним и историјским контекстом. „Тако онај који је за некога терориста за другога је борац за слободу“.

Под циљем тероризма подразумевају се резултати који се желе постићи у односу на непријатеља на одређеном простору и за одређено вријеме. Циљ одређују могућности терориста, могућности жртве напада, макро и микролокације његовог реализовања и посебно начин постизања. У суштини, циљ означава резултате које терористи желе да постигну и он је увијек политички мотивисан.

Циљеви могу бити:²³

- појединачна убиства државних и локалних руководиоца, челних старјешина МУП-а, Војске, привредника, методом атентата;
- рушење важних саобраћаних, комуникацијских, ПТТ, производних, војних и других постројења и објеката;
- отимање личности из политичког, културног и јавног живота и чланова њихових породица;
- угрожавање опште сигурности и безбједности грађана.

Из овако схваћеног појма тероризма јасно је да терористичког акта нема без:

- употребе физичког насиља,
- политичког карактера активности,
- изазивања страха и других психичких реакција,
- очекиваних реакција и ефеката,
- циљног, планираног и организованог дјеловања.

---

²¹ Хофман, Б., *Унутрашњи тероризам*, Народна књига, Београд, 2000, стр. 15.

²² Вајт, Џ., *Тероризам*, Александрија Прес, Београд, 2004, стр. 4–15.

²³ Илић, Р., *Феномен тероризма, озбиљна претња човечанства*, Војни информатор, бр. 4–5, Београд, 2004.

Најчешћи елементи академских дефиниција тероризма су насиље као метод, грађани и влада као мете, изазивање страха и изнуђивање политичких или социјалних промјена као циљеви, а велики број жртава чему теже терористи указује на спектакуларност као дефинициони елемент тероризма.²⁴

Као основни елемент појмовног одређења тероризма појављује се употреба насиља, односно употреба или пријетња физичке силе према конкретним циљевима.²⁵ Чињеница је да избор циља напада не прихвата општа правила ратовања о заштићености цивилне популације.

Једна од бити стратегије тероризма јесте упућивање пријетње властима да могу постати жртва терористичког акта, те да се доводи у питање њена способност да заштити своје грађане и виталне функције државе.

Извршењем терористичког акта терористи се доводе у положај опонента владајућем режиму, јер им публицитет омогућава јавно објављивање мотива и циљева чиме се стварају услови да терористи контактирају са јавношћу и органима власти.

Такође, битан елемент за одређивање појма тероризма јесте чињеница да терористи признају своју одговорност за учињено дјело, али да разлог чињења преписују претежно систему власти и начину функционисања државе.

По основу интереса и мотивационог елемента, као и простору дјеловања, Р. Гађиновић тероризам групише на ултрадесни (фашисоидни) и ултралијеви (црвени), односно на урбани, рурални, тероризам на пловним путевима и тероризам у ваздушном саобраћају. Према присуству на тлу сопствене државе, аутор дијели тероризам на унутрашњи и међународни.²⁶

Основни циљ тероризма, као дјела мотивисаног политичким интересима (*animus terrorandi*), јесте доминација у политици, односно изазивање промјена или преузимање власти. Зато га је др. Симеуновић и назвао политичким тероризмом.²⁷ Њиме се директно угрожава држава.

Данас терористи, за разлику од прошлих времена, примјењују савремене методе, стратегију и тактику дјеловања. При томе користе софистикована средства, која до сада нису употребљавана.²⁸

---

²⁴ Гађиновић, Р., *Антитероризам*, Драслар Партнер, Београд, 2006, стр. 19.

²⁵ Симеуновић, Д., *Проблем дефинисања савременог тероризма*, Српска политичка мисао, год. XII, вол. 15, Но. 3–4/2005.

²⁶ Гађиновић, Р., *Антитероризам*, Драслар Партнер, Београд, 2006, стр. 16.

²⁷ Симеуновић, Д., *Тероризам као облик политичког насиља*, теоријски часопис „Смисао“, бр. 3 Београд, 1998.

²⁸ Савић, А., *Глобална безбедност и тероризам*, Српска политичка мисао, год. XII, вол. 15, Но. 3–4/2005.

Једно од најсажетијих схватања мотива и циљева потенцијалних терористичких аката дао је Nikolas Veri. Према мишљењу Берија (*Center for Defense Information*) терористи својим нападом желе да покажу да: институције система нису у стању да заштите сопствену популацију, да држава није у стању да заштити симболе своје власти, да није у стању да заштити своје званичнике, да не може да спријечи наредна терористичка дјеловања и обезбједи нормалне животне услове у својој заједници.

5. Организовани криминал као безбједносна пријетња

Организовани криминалитет као безбједносна пријетња без граница²⁹ представља опасност данашњем степену развоја цивилизације и њеним достигнућима и препреку даљем напретку. Организовани криминалитет представља пријетњу демократији, владавини закона, људским правима, стабилности, друштвеном и економском напретку.³⁰

Организовани криминалитет у савременом свијету представља посебан проблем, односно изазов и не без разлога, јер један од глобалних приоритета у 21. вијеку јесте обуздати опасност која је евидентна од организованог криминалитета по међународни мир и безбједност.

Скоро све државе као карактеристичне неоружане облике угрожавања своје безбједности сматрају: екстремизам, тероризам, организовани криминалитет, неконтролисано ширење оружја за масовно уништавање и загађење животне средине непоштовањем еколошких норми. Међутим, евидентно је да су два од њих најраспрострањенија и најопаснија.

То потврђује њихов третман у стратегији националне безбједности многих држава и практична ангажованост огромног броја држава. Дакако, ријеч је о организованом криминалитету и тероризму, специфичним угрожавајућим облицима безбједности државе.

Честа је спрега организованог криминалитета са тероризмом, па и са другим видовима политичког криминала попут оружане побуне, насилне промјене уставног уређења, диверзије, убиства највиших представника државне власти итд.³¹

---

²⁹ Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, друго измењено и допуњено издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012, стр. 20.

³⁰ Бошковић, Мићо, *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1998, стр. 7.

³¹ Стајић, Ј., *Постмодерни тероризам, организовани криминал и корупција као савремени безбедносни изазови, ризици и претње*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 2, 2006.

Организоване криминалне групе остварују веома штетан утицај на привредни и економски развој Републике Српске и Босне и Херцеговине. Основни метод њиховог дјеловања је улагање великих сума нелегално стеченог новца у легалне токове, као и за корумпирање припадника државне администрације, како би се дошло до заштићених информација и остварио утицај на ток и исход кривичног прогона.

Имајући у виду геостратешки положај Босне и Херцеговине, те значај тзв. "Балканске руте" која једним својим дијелом пролази кроз Босну и Херцеговину, може се сматрати да недозвољени промет опојним дрогама представља једну од најзначајних активности организованих криминалних група које дјелују на подручју РС и БиХ.

Корупција представља озбиљан друштвени проблем и њене размјере најчешће није могуће утврдити. Корупција је однос који се заснива злоупотребом овлашћења у јавном или приватном сектору у циљу стицања личне користи или користи за другога.³² Организовани криминалитет неодвојиво је повезан са корупцијом, а прије свега у органима власти на свим нивоима.

У случајевима корупције у државним органима, организацијама и јавним службама нарушавана је законска процедура, професионална етика и морал, струковна правила и повријеђивана су права грађана на социјалну заштиту, образовање, медицински третман, фер и правично суђење.

Корупцијом су посебно погођени образовни и здравствени сектор, локална самоуправа, правосуђе, царина и полиција. Проблематика односа крупције и организованог криминалитета може се посматрати из двије перспективе, узрочно посљедичних веза: корупција као плодно тло за организовани криминалитет, и организовани криминалитет који за посљедицу има корупцију.

5.1. Фактори који погодују развоју организованог криминалитета у Републици Српској и Босни и Херцеговини

Фактори који погодују развоју организованог криминалитета у Босни и Херцеговини су бројни, а по врсти и интензитету слични су факторима истоврсне појаве која је захватила земље у транзицији.

Посебно су утјецајни следећи фактори:³³

- Поремећен друштвено–економски систем и корупција,

³² Илић, Г., *Корупција основни појмови и механизми за борбу*, прво издање, Београд, 2007, стр. 12.

³³ Шикман, М., *Организовани криминалитет*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр. 258.

- Транзиција друштва и прелазак друштвеног власништва у приватно,
- Нестабилна политичка ситуација,
- Специфичан гео–стратегички положај БиХ.
- Социјална неједнакост становништва и сиромаштво,
- Висок степен незапослености,
- Непримјењивање или селективно примјењивање прописа, недостатак професионализма и злоупотреба савремених технологија.
- Одсуство међуагенцијске и међуинституционалне сарадње, и некоординација поступања,

Предвиђа се да ће на даље кретање и развој организованог криминалитета у Републици Српској и БиХ варирајућим интензитетом, имати утицај посљедице које ће донијети даљи развој глобалне економске кризе. Сва досадашња искуства упућују на закључак да у околностима економских криза облици организованог криминалитета³⁴ попримају нови интензитет и садржај. Наиме, увећање броја незапослених и егзистенцијално угрожених могао би увећати и број потенцијално нових носилаца организованог криминалитета у свим његовим облицима, прије свега у илегалној трговини дрогом, илегалним миграцијама, свим сегментима илегалне трговине високотарифним робама, оружјем, краденим возилима и др. Све ово би могло утицати и на успостављање "новог" криминалног односа међу "Утицајним" носиоцима организованог криминала који би резултирао међусобним обрачунима уз коришћење насилних средстава (убиства, уцјене, отмице).³⁵

II ПОЗНАТИ АТЕНТАТИ И ДИВЕРЗАНТСКО–ТЕРОРИСТИЧКЕ АКЦИЈЕ У СВИЈЕТУ

Атентат је саставни дио живота откада је политичара и њихових опозиционих колега. Још су од времена старих цивилизација убијани државници, претенденти на пријестоље и сви остали неистомишљеници.

Атентат (лат. *attentatum*) је умишљајно убиство или покушај убиства неке истакнуте личности, изведено из политичких или неких других мотива (вјерски фанатизам, жеља за влашћу, освета).

³⁴ Милашиновић, Р., *Узроци могућих друштвених сукоба у земљама Југоисточне Европе*, Годишњак Факултета безбедности за 2009. годину, Београд, 2009, стр. 11.

³⁵ *Насер Кељменди спремао убиства српских политичара*, новине Press, 14.05.2013

Атентат је појединачни или од више лица организовани напад на неку истакнуту личност. Објекат напада одређен је обично политичким, националним, вјерским и другим мотивима.

Као средство борбе за неки циљ, атентат се користио у свим епохама. Познат је у историји скоро свих народа, од давнина до данашњих дана. Још у старом вијеку, политичко убиство примјењивало се као средство за уклањање супарника–политичких противника. Два најпознатија атентата у том периоду била су: атентат на Филипа Македонског (336. године п.н.е.) и Јулија Цезара (марта 44. године п.н.е.).

У доба ренесансе, као и у току XIX вијека, атентати су мање више били уобичајено средство у борби за власт. За XX вијек слободно се може рећи да је доба “политичких убистава”. Само у том периоду, у периоду од стотину година убијено је више од 70 највиших државника (шефова држава, краљева, предсједника влада).

Диверзантско–терористичке акције су акције угрожавања безбједности одређених личности, објеката и лица у њима, средстава превоза употребом експлозивних запаљивих, радиоактивних и других опасних материја.

Није познато ко је и када извршио прву диверзантско–терористичку акцију у свијету. Зна се, међутим, да је она изведена употребом експлозива на енглески парламент (позадина напада је незадовољство Католичке цркве енглеском круном).

Први човјек који је употребио експлозив за убиство владара био је, по свему судећи, Италијан Феличе Орсини, који је 14. јануара 1858. године, поставио бомбу од 15 килограма под кочију Наполеона III.³⁶

1. Основне карактеристике атентата и диверзантско–терористичких акција

1. Бројност – За последњих сто година у атентатима је, као што је раније наведено, изгубило живот више од 70 највиших државника, док је број успјелих и неуспјелих атентата на друге истакнуте личности знатно већи. Број извршених диверзантско–терористичких акција у XX вијеку прелази неколико хиљада. У њима је погинуло на десетине хиљада људи и рањено на стотине хиљада.

2. Објекти напада – Приликом атентата објекти напада најчешће су штићене личности (шефови држава, предсједници влада, вође политичких партија, итд) а било је

---

³⁶ Јаневски, О., *Највећи светски атентати*, Аранђеловац, 1987, стр. 21.

случајева да је објект напада био и вјерски поглавар католичке цркве—папа (и то у више наврата).³⁷

Код диверзантско—терористичких акција широка је лепеза објеката напада па тако поред штићених личности и објеката у којима се оне налазе ту су и дипломатско—конзуларна представништва, војни објекти, финасијске институције, итд.

3. *Мјесто извршења* – За извођење атентата организатори, односно непосредни извршиоци бирају мјесто које је, према њиховој процјени, најпогодније за успјешну реализацију акције. Велики број атентата на највише државнике извршен је:

- приликом њиховог кретања пјешке, односно на јавним мјестима,
- у штићеним објектима, односно у објектима њиховог смјештаја,
- у објектима гдје штићене личности обављају своје функције, односно у којима раде,
- при путовањима (аутомобилом, возом, авионом),
- приликом присуствовања разним политичким скуповима и манифестацијама.

Диверзантско—терористичке акције углавном се изводе на јавним мјестима, односно на мјестима гдје може доћи до већег угрожавања безбједности лица и наношења знатне материјалне штете (најбољи примјер је акција изведена 11. септембра 2001. године у Њујорку и Вашингтону).

4. Средства и начин извршења

Исто као што бирају мјесто извршења атентата, односно диверзантско—терористичке акције, атентатори и терористи бирају и средства којима изводе те терористичке акције. Средства којима су се служили атентатори и терористи зависила су од развитка и напретка технике.

Отров, нож и мач су били оружје атентатора у старом и средњем вијеку. Проналазак барута и разних експлозива, обликовање ватреног оружја измјенило је и саму технику атентата и терористичких акција у новије вријеме.

Средства, односно оружја којима се изводе атентати и терористичке акције, могу се сврстати у пет група:

---

³⁷ Симић, Р., Бошковић, М.: *Физичко—техничка заштита објеката*, Институт безбједности, Мултиаларм, Београд, 1991, стр. 10.

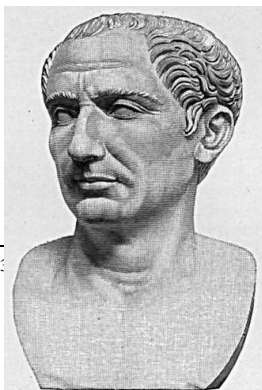
- Отрови су материје хемијског, биљног, животињског или микробиолошког поријекла, најчешће без боје, мириса и укуса, који се тешко препознају док се не појаве симптоми тровања.
- Хладно оружје: Нож, мач или сабља, све до XIX вијека, а добрим дијелом и у XIX вијеку, били су главно оружје за уклањање политичких противника.
- Ватрено оружје: Развојем технике, хладно оружје за извођење атентата, замјењују пиштољи, револвери, полуаутоматско и аутоматско оружје са пригушивачем или без њега.
- Експлозиви: Извођење атентата експлозивом има неке предности у односу на наведена средства (ефикаснији су), али овај начин извођења атентата и диверзантско-терористичких акција има и одређене слабости (захтјева већи број лица у припреми и извођењу акције, припреме за извођење акције се лакше уочавају, могућност-немогућност набавке експлозива и упаљача, стручност при коришћењу експлозива и сл.).
- Савремена средства—ракете и слично.

5. Мотив и личност извршиоца

Мотив, односно разлози којима се учинилац кривичног дјела—терористичког акта или атентата руководио при његовом извршењу, остали су тајна. Убиство појединих штићени личности у већини случајева дјело је политичког обрачуна или освете. Мотиви могу бити: идеализам, политички и вјерски фанатизам, жеља за влашћу, освета.³⁸

2. Примјери извршених атентата на штићене личности

Цезар - Брут (44. п.н.е.)

Цезара је убила група сенатора у атентату приликом уласка у сенат, 15. марта 44 год. п.н.е. Убоден је ножевима 23 пута. На челу завјере налазили су се Марко Јуније Брут, Гај Касије Лонгин и Гај

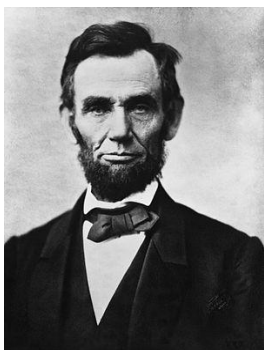
Спиритологија злочина, Просвета, Београд, 1987, стр. 68.

Требоније. Према предању и разним изворима Цезарове посљедње ријечи упућене Бруту су биле (неколико верзија):

Kai su, teknon? (грчки: И ти, сине?)

Tu quoque, Brute, fili mi! (латински, Зар и ти, Бруте, сине мој!)

Abraham Lincoln - John Wilkes Booth (1865.)

John Wilkes Booth био је добро познати глумац и шпијун Конфедерације из Мериленда. Иако никада није ступио у Војску Конфедерације имао је контакте са тајном службом Конфедерације. Године 1864. Booth је испланирао (сличан плану Thomasa N. Conrada) отети Lincolnа и тражити замјену за ослобађање заробљеника. Након што је 11. априла 1865. слушао Lincolnов говор о плановима да робовима да право гласа, одлучио је убити председника. Када је сазнао да председник, његова супруга Мери и комадант војске Ulysses S. Grant намјеравају посјетити „Fordovo“ позориште, Booth и сарадници су смислили план убити потпредседника Andrewa Johnsona, државног секретара Williama H. Sewarda и генерала Гранта. Дана 14. априла, без главног тјелохранитеља, Warda Hilla Lamona, Lincoln је кренуо у позориште на представу "Our American Cousin". У задњи трен Грант и супруга одлучили су отпутовати у Филаделфију умјесто на представу.

Линконов тјелохранитељ, John Parker, напустио је позориште током паузе и са Линколновим кочијашем отишао у сусједни Star Saloon на пиће. Нечувани председник сједио је у ложи на балкону. Booth је искористио тренутак, пришуљао му се с леђа и око 22:13, нациљао стражњу страну Линколнове главе и из непосредне близине испалио један метак, смртно га ранивши. Официр Henry Rathbone истог трена напао је Boothа.

Након десет дана у бијегу, Boothа су пронашли на фарми у савезној држави Вирџинија неких 48 км јужно од главног града. Након кратке борбе са снагама Уније, 26. априла Боотха је убио наредник Boston Corbett.

Војни хирург Charles Leale који је сједио у близини у позоришту прискочио је у помоћ Линкону. Рањени Линколн био је без свијести, једва је дисао, те је био без пулса. Доктор је установио да је рањен у главу, а не како се првобитно претпостављало убоден у раме. Линкон је пренесен на другу страну улице у кућу Петерсен.

Након што је био у коми девет сати, Линколн је преминуо у 07:22 15. априла 1865.год. Линколново тијело омотано заставом по кишном времену пренијели су у Бијелу кућу, гологлави официри, док су све цркве у граду звониле.

Потпредсједник Johnson присегнуо је за Предсједника у 10:00 часова дан након убиства. Линколново тијело лежало је у Источној соби, а након тога у ротунди капитола (енгл. Capitol Rotunda) од 19. до 21. априла. Три седмице возом је његово тијело превожено градовима Сјевера, те су одржаване погребне свечаности којима су присуствовале хиљаде док су бројни људи дуж пруге пратили воз.

Франц Фердинанд – Гаврило Принцип (1914.)

Дана 28. јуна 1914. године приликом обиласка Сарајева догодио се први атентат на надвојводу када је Недељко Чубриловић на њега извео неуспјешан атентат бомбом.

Пријестолонаслједник је након тога одлучио наставити вожњу у отвореном аутомобилу по граду, да би га само 20 минута касније из пиштоља убио атентатор Гаврило Принцип, члан тајне организације Млада Босна.

Том приликом је убијена и Фердинандова супруга Софија, а намјесник за Босну и Херцеговину Генерал Потioreк је рањен.

Атентат на Адолфа Хитлера у Минхену

Георг Елзер, када је у новинама прочитао да ће Хитлер доћи у Минхен на прославу годишњице доласка на власт, рјешио је да оствари своју намјеру, односно да ликвидира Хитлера. Набавио је експлозив и направио је већи број експлозивних направа.

Пошто је обавио све потребне припреме са “пакленом машином” у коферу који је имао дупло дно а којег је сам направио упутио се у Минхен.

С’обзиром да је Хитлеров говор био планиран да се одржи у великој пивници, Елзер је редовно почео ићи у пивницу како би створио утисак редовне и пожељне муштерије. Добро је упознао све помоћне и скровите просторије унутар пивнице. Припреме за Фиреров долазак су почеле и Елзер је одлучио да експлозивну нараву постави испод бине са које ће се Хитлер обратити маси. Сатни механизам те августовске вечери 1939. године, у пивници се активирао са беспријекорном

прецизношћу. Експлозија је била разорна али није погодила циљ. Хитлер је наине за петнаестак минута избјегао сигурну смрт, морао је хитно да оде из пивнице и то му је спасило живот.

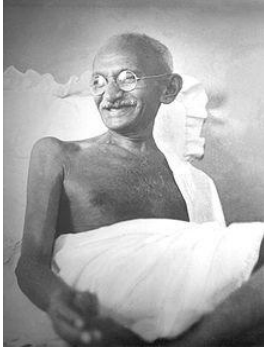
Атентат на Хитлера у Смоленску 13. марта 1943. године

У добро оклопљеном „Јункерсу“ Хитлер је стигао у Смоленск на Дњепру, гдје је био главни штаб група армија “Центар”. Била је то његова последња посјета неком од ратишта. Оно што је тамо чуо од својих високих официра покварило му је расположење и одлучио је да оде одмах послѣ ручка у “Вучију јаму” у Растенбургу.

Начелник штаба групе армија ”Центар” генерал фон Трешков је, у току ручка, замолио пуковника Бранта из Хитлерове пратње да понесе један пакет са двије флаше француског коњака за његовог пријатеља генерала Штифа у главни штаб. Брант је пакет преузео од ађутанта генерала фон Трешкова на аеродрому прије самог полијетања авиона. У пакету су биле двије флаше са експлозивом и механизмом за активирање који је искључивао сваку грешку. Био је подешен тако да се активира за десет минута по полијетању. Уколико се то не би догодило пакет би експлодирао послѣ пола сата, а ако би и то затајило експлодирао би сигурно након два сата. Међутим, није се десило ништа.

Након слијетања авиона када је генерал фон Трешков сазнао да није дошло до експлозије одмах је интервенисао и јавио да је дао погрешне флаше те успјешно вратио паклени пакет и није откривен. Након рата стручњаци су утврдили да до експлозије није дошло из разлога велике хладноће која је владала у Смоленску која је буквално заковала опругу која је требала да изазове експлозију.

Махатма Ганди - Натурам Годсе (1948.)

Његов допринос људском роду не мјери се мјерилима XX. вијека него мјерилима комплетне људске историје. У Уједињеним народима одржана је комеморативна сједница, а све државе свијета индијским представницима у Уједињеним народима изразиле су суаучешће. Недуго након његове смрти дошло је до вјерског насиља у Индији и Пакистану, али су Гандијева учења остала и постала инспирација ненасилним покретима у другим дијеловима свијета. Његово дјело посебно је дјеловало на америчког борца за људска права Мартина Лутера Кинга. Дана 30. јануара, док је био на путу према мјесту гдје је вршио вечерњу молитву, напао га је и усмртио Натхурам Годсе, хинду фанатик. Гандхијева смрт широм свијета доживљена је као катастрофа.

John Fitzgerald Kennedy – Harvey Oswald (1963.)

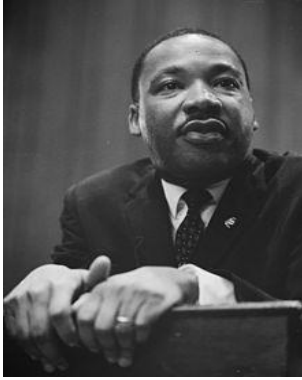

Док се у отвореном аутомобилу возио улицама Даласа у друштву супруге и тексашког гувернера Јоџна Соулија, на поворку су испалена три хица из пушке. Један је метак погодио и ранио Соулија, а два су погодила Кенедија – један у врат, и један у главу. Kennedy је одмах одвезен у болницу гдје је недуго потом проглашен мртвим.

Неколико сати касније маринач Lee Harvey Oswald је ухапшен, а потом и оптужен за атентат.

Не постоји убиство толико истраживано као убиство америчког предсједника Јоџна Fitzgeralda Kennedyја. Већина се истраживача слаже да то није било дјело само једног човјека, али колико их је било, како су били повезани и оно најбитније—зашто су то учинили - никада није разјашњено.

Martin Luther King – James Earl Ray (1968.)

Велик човјек, борац против расизма, борац за људска права свих становника САД–а и цијелога свијета без обзира на боју коже, организатор и вођа марша на Washington, добитник Нобелове награде за мир 1964. године – убијен је хицем из снајпера 4. априла 1968. године на балкону хотелске собе у Мемфису, у савезној држави Тенеси. Када је убијен имао је 39 година. Сахрани Martina Luthera Kinga Juniora присуствовало је преко 300.000 људи који су му дошли одати посљедњу почаст. На надгробној плочи његова гроба стоје ријечи црначке духовне пјесме „Напокон слободан“.

Атентат на премијера Шпаније Карера Бланка - 20. децембра 1973. године

Баскијска тајна националистичка организација (ЕТА) изабрала је Карера Бланка за објект своје акције док још није постао предсједник владе, сматрајући га кључним човјеком фашистичког режима. У међувремену Бланко је постао предсједник владе. Вођство ЕТА, септембра 1973. године, даје директиву одабраној групи командоса да се десна рука диктатора Франка погуби.

Један од командоса, представљајући се као вајар, купио је сутерен у улици Клаудио Коелхо 104, у згради поред које је предсједник владе пролазио сваког дана, увијек у исто вријеме, одлазећи у цркву на мису. Између 7. и 15. децембра, уз велике напоре и сталну опасност од откривања прокопан је тунел дуг око седам метара. У међувремену набављено је око 80 килограма експлозива.

Четворица командоса ЕТЕ, рано ујутру 20. децембра, ставили су експлозив у канал који су ископали, добро га увезали и чврсто притиснули са стране, тако да експлозивни талас најјаче дјелује у вис. Двојица међу њима, обучени као електричари, уз помоћ мердевина, провукли су жицу кроз прозоре сутерена и везали за електричну мрежу. На другом крају жицу су спојили са батеријом детонатора.

Да би експлозија настала у правом тренутку, с друге стране улице паркиран је један „Остин“, тако да се механизам стави у погон када се премијерова кола поравнају са њим.

Његов аутомобил кретао се лагано, када је дошао на назначено мјесто дошло је до снажне експлозије. Експлозија је била тако јака да је премијеров аутомобил одлетио у зрак и прелетио оближњу троспратницу. Кареро Бланко је, наравно, убијен.

Акција киднаповања Алда Мора у Риму – 16. марта 1982. године

Наведеног дана Алдо Мора је пошао од куће, у колима „Фиат“ 1300. Иза њега у возилу су били припадници италијанске службе безбједности. Кола су се кретала улицом Трионфале а скренула су у улицу Марио Фани. Циљ је била црква одакле би Алдо Мора наставио према парламенту.

На раскрсници улица Марио Фани и Стреза чекала га је засједа. Један „Фиат“ 128 изненада се испријечио испред Морових кола и блокирао их. Из њега су искочила двојица терориста који су убили возача и пратиоца у Моровим колима. Друга двојица терориста су искочила из оближњег жбуна у пилотској униформи и ликвидирали пратиоце у колима која су пратила Алда Мора.

Интересантно је навести неке безбједносне податке:

- кола са Алдом Мором и његовим пратиоцима, у посљедњих шест мјесеци, увијек су се кретала истим улицама и скоро у исто вријеме,
- мјесто гдје је акција изведена одлично је изабрано. Цијела зона је као створена за то—широка и мирна улица, један одавно затворен локал и мали чемпреси иза којих су се сакрили нападачи у пилотским униформама,
- пролазници су запазили тобожње пилоте на том мјесту, читав сат прије отмице,
- група која је киднаповала Алда Мора претходно је пратила (опсервирала) његово кретање и обичаје, проучавала мјере обезбјеђења...
- сви нападачи су се кретали врло прецизно,
- према непровјереним подацима група је неколико дана раније извела и „генералну пробу“,
- припадници службе обезбјеђења били су потпуно неспремни—наоружани само пиштољима (аутоматско оружје су прије поласка оставили у пртљажник аутомобила),
- у вријеме те акције сви телефони у том дијелу Рима су били искључени око пет минута па о догађају нико није могао да обавијести полицију.

Убиство председника Либана Бешира Цемаила—19. новембра 1982. године

Три недјеље након што је, на најчуднијим изборима у историји те земље изабран за председника („лов за кворум за засједање Парламента“) и недјељу дана прије него

што је и званично требало да преузме дужност од свог претходника, 34–годишњи Бешир Цемаил убијен је приликом експлозије која је разлијела главни штаб његове Хришћанско–фалангистичке партије у Источном Бејруту.

John Lennon - Mark David Chapman (1980.)

Убијен је 8. децембра 1980. године у 22:50 час. испред зграде Дакота, враћајући се са снимања материјала за нови албум. Починилац је идентификован као Марк David Chapman. Он је раније истог дана, око 17:00 часова, чекао Леннона испред зграде Дакота заједно са групом обожаваоца.

Леннон му је дао аутограм.

Том приликом је направљена последња фотографија John Lenнона, јер је један од обожаваоца, аматерски фотограф Paul Goresh, фотографисао тренутак када је давао аутограм свом убици Шарману.

Према изјавама свједока, Чепмен је чекао Леннона и Оно у пролазу оближњег дворишта. Када су њих двоје изашли из таксија и упутили се према улазним вратима, Шарман је дозволио Леннона. Потом је испалио пет метака, од којих су четири погодила тијело Ленона. John Lennon је направио пар корака и прије него што је пао, рекао: "Упуцан сам".

Чекајући полицију, из џепа је извадио примјерак књиге "Ловац у житиу".

Занимљиво је како је дотичну књигу за вријеме атентата имао убица J.F.Kennedyја. По доласку полиције није пружао отпор и признао је кривицу.

Папа Иван Павло II - Mehmet Ali Agca (1981.)

Једини атентат који наводим, а који је остао само безуспјешан покушај је 1981. године атентат на Karola Jozefa Wojtylu, познатијег као папа Иван Павао II. Дана 13. маја 1981. године на празник Госпе Фатимске, Иван Павао II. возио се у отвореном папамобилу и руковао се с бројним вјерницима. Било је 17h 17 мин. прије опште аудијенције сриједом. Турчин Mehmet Ali Агса пуцао је пиштољем из близине и ранио папу у стомак, кажипрст и десни лакат. Али Агца припадао је турској екстремистичкој организацији "Сиви вукови". Папа је пребачен у клинику *Gemelli*. На путу до ње, био је при свијести, а у клиници је изгубио свијест. Операција је трајала око пет сати. Папа је преживио атентат, али је касније имао озбиљне здравствене посљедице. Није откривено ко је стајао иза атентата.

Папа је посјетио Али Агцу у затвору 1983. године и све му опростио. Али Агца осуђен је у Италији на доживотни затвор. Помиловао га је италијански предсједник Carlo Azeglio Ciampi 2000. године. Наставио је служити затворску казну у Турској до јануара 2010 год. , јер је прије атентата на папу убио власника новинарске куће.

Олоф Палме - Christer Pettersson (1986.)

Олоф Палме често је био без тјелохранитељске пратње, те је и у ноћи када је убијен исто био без тјелохранитеља. Враћајући се из кина са својом супругом Лисбет Палме, док су пролазили центром Стокхолма,

Палме и његова супруга нападнути су. Палме је у 23:21 час. примио фатални метак у леђа, док је други метак ранио његову супругу.

Палме је брзо превезен у болницу, али 1. марта 1986.год. у 00:01 час. болница је објавила да је премијер Палме преминуо од посљедица рањавања. За убиство премијера, 1988.год. оптужен је Christer Pettersson, ситни криминалац, али након жалбе Врховном суду ослобођен је. Многи данас убиство премијера Палмеа сматрају неразјашњеним са много отворених питања и теорија. Pettersson, који је преминуо 2004.године, је упркос првобитној одлуци осуде признао убиство, али упркос признању

пуштен је ради жалбе. Његова дјевојка из тог времена, 2007. год. је открила неколико писама у којима је Pettersson признао убиство.

Убиство истражног судије Фалконеа на аутопуту Катанија – Палермо

Мафија је 23. маја 1993. године увече, на дијелу аутопута Катанија–Палермо, убила истражног судију Фалконеа и његову породицу са припадницима обезбјеђења. Мафија је закопала чак 1000 килограма експлозива испод дијела аутопута гдје је требао проћи Фалконе. У моменту када је Фалконе наишао тим дијелом пута, теледириговано је активиран експлозив и све уништено а Фалконе је убијен.

Зоран Ђинђић – Звездан Јовановић (2003.)

Предсједник Владе Републике Србије и лидер Демократске странке – Зоран Ђинђић је погођен снајперским хитцем 12. марта 2003. године у 12:25, испред улаза број 5 зграде Владе Србије у Београду.³⁹ Атентат је извршио Звездан Јовановић, припадник српске Јединице за специјалне операције, са прозора канцеларије 55 на другом спрату зграде Завода за фотограметрију у Улици адмирала Гепрата. Колона аутомобила у којој је био премијер Србије ушла је из Немањине улице у двориште зграде Владе, након чега су тјелохранитељи помогли Ђинђићу, који се тада кретао помоћу штака, да изађе из аутомобила. Када је Ђинђић изашао из возила, Јовановић је испалио два метка из

³⁹ Пена, У., Амицић, Г., *Полицијске операције*, Бања Лука, 2007, стр. 141.

пушке "Heckler & Koch" са удаљености од око 130 метара и релативне висине од око 16 метара. Први метак погодио је Ђинђића у срце, док је други погодио Милана Веруовића, Ђинђићевог тјелохранитеља, и затим, распрснувши се о зграду, Ђинђићу нанио рану на десној бутини. Ђинђић је убрзо преминуо упркос хируршкој интервенцији. Саобраћај је био блокиран полицијским возилима и барикадама а хиљаде људи су се пјешке враћале кући с посла. Људи у аутомобилима су насумице заустављани и претресани. Зоран Ђинђић је издахнуо у 13:30 у Ургентном центру у Београду.

III НОРМАТИВНО–ПРАВНА РЕГУЛАТИВА ИЗ ОБЛАСТИ ОБЕЗБЈЕЂЕЊА ЛИЧНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

1. Законски и подзаконски акти

Обезбјеђење штићених, односно одређених личности уређено је са више законских и подзаконских аката, међу којима су најзначајнији:

1. *Закон о унутрашњим пословима*⁴⁰–уређују се надлежност, дјелокруг и основи организације и руковођења у Министарству унутрашњих послова, полицијски и други унутрашњи послови из надлежности Министарства унутрашњих послова, као и дужности и права овлаштених службених лица, државних службеника и осталих запослених у Министарству унутрашњих послова.

---

⁴⁰ Закон о унутрашњим пословима, Службени гласник Републике Српске, Бања Лука, 2003. година, број 48, стр.1.

Полицијски послови у смислу овог закона јесу: оперативно стручни послови којима се обезбјеђује заштита живота, лична безбједност, људска права и слободе, заштита уставног поретка од насилног угрожавања и промјена безбједности Републике у складу са законом; заштита свих облика својине; откривање кривичних дјела, проналажење, хватање и предаја извршилаца кривичних дјела надлежним органима; одржавање јавног реда и мира; заштита одређених личности и објеката; обезбјеђење јавних скупова, манифестација, културо-спортских приредби и других дозвољених видова масовног окупљања грађана; безбједност и контрола саобраћаја на путевима, одређени послови безбједности у другим областима саобраћаја и пружање помоћи ради отклањања посљедица којима се угрожава безбједност лица или имовина у већем обиму, боравак и кретање странаца, послови асистенције и пружања помоћи другим органима, послови цивилне заштите, као и одређени послови заштите од пожара, превентивно-техничке заштите, промета, употребе и ускладиштења опасних материја.

2. *Одлука Владе о одређивању објеката и личности који се посебно обезбјеђују*⁴¹ – Овом одлуком одређује се посебан вид заштите објеката, мјере посебног обезбјеђења које се предузимају према штићеним личностима на мјесту рада, становања и када су у покрету, мјере посебног обезбјеђења према штићеним личностима које се предузимају и након њиховог мандата када безбједоносне околности то захтјевају, као и мјере посебног обезбјеђења које се предузимају према личностима и објектима, када безбједоносне околности то захтијевају.
3. *Упутство Министра унутрашњих послова Републике Српске о обиму и начину вршења послова посебног обезбјеђења одређених објеката и личности, шефова страних држава и делегација* – Овим Упутством у оквиру редовних послова обезбјеђења, ближе се одређују мјере које проводи Министарство унутрашњих послова у вршењу послова обезбјеђења одређених објеката, личности, шефова страних држава и делегација, обим и начин њиховог спровођења, утврђују

---

⁴¹ *Одлука Владе о одређивању објеката и личности који се посебно обезбјеђују*, Службени гласник Републике Српске, Бања Лука, 2001. година, број 10, стр.1.

носиоци, прецизирају њихови непосредни задаци и уређују друга питања у вези са примјеном нормативних аката који регулишу ову област рада.

4. *Кривични законик Републике Српске*⁴² – Кривично законодавство Републике Српске штити основна права и слободе човјека и грађанина и друге основне индивидуалне и опште вриједности које установљава и гарантује правни поредак. Ова заштита се остварује одређењем која дјела представљају кривична дјела, прописивањем казни и других кривичних санкција за та дјела и изрицањем тих санкција учиниоцима кривичних дјела у законом утврђеном поступку. Нека од тих дјела која се везују за штићене личности су:

4.1. *Кривична дјела против државе, у која спадају*: члан 286 КЗ РС – Убиство представника највиших државних органа, члан 287 КЗ РС – Насиље према представницима највиших државних органа, члан 289 КЗ РС – Тероризам.

5. *Меморандум о сарадњи, пружању помоћи и међусобној координацији послова из области заштите личности и објеката* – Овај меморандум сачињен је између:

- Државне агенције за истраге и заштиту (СИПА),
- Државне граничне службе БиХ (ДГС),
- Министарства унутрашњих послова Републике Српске,
- Министарства унутрашњих послова Федерације БиХ и кантоналних министарстава унутрашњих послова,
- Дистрикта Брчко БиХ.

Меморандумом се дефинишу и уређују начини и принципи сарадње, пружања помоћи и координације послова између полицијских агенција у БиХ и СИПА–е из области заштите личности и објеката, у складу са својим улогама и надлежностима.

6. *Закон о државној агенцији за истраге и заштиту (СИПА)*⁴³ – Овим се законом оснива Државна агенција за истраге и заштиту и утврђује се њена надлежност и организација као полицијског органа Босне и Херцеговине. У члану 3. овог закона у оквиру кога се наводе послови из надлежности ове агенције, у ставу 1. тачки 4. наводи се да Агенција ради на физичкој и техничкој заштити лица, објеката и друге имовине заштићене по овом закону.

---

⁴² *Кривични закон Републике Српске* (КЗ РС), "Службени гласник Републике Српске", број 49/2003 и 108/2004.

⁴³ *Закон о Државној агенцији за истраге о заштиту*, Службени гласник Босне и Херцеговине, 2004. година, број 27, стр.1.

7. *Закон о основима безбједности саобраћаја на путевима у Босни и Херцеговини*⁴⁴ – У оквиру овог закона, оно што је интересантно за ову област јесте свакако дефинисање возила под пратњом, гдје се наводи да су возила под пратњом возила којима је додијељена пратња полиције или војне полиције, са посебним моторним возилима опремљеним са уређајима за давање посебних звучних сигнала и свјетлосних знакова црвене и плаве боје и то за вријеме док се ти знакови дају, итд.
8. *Упутство о раду Дежурног оперативног центра Министарства унутрашњих послова* – У упутству се наводи да се оперативно дежурство у оперативном центру врши непрекидно 24 часа у току дана. Обезбјеђује се пријем свих безбједносно интересантних информација, исте обрађује и доставља руководним радницима по линијама рада, а о важнијим информацијама одмах упознаје министра и директора полиције, итд. У оквиру многобројних дужности начелника Дежурног оперативног центра наводи се да он депешним системом веза најављује кретања штићених личности на територији Републике Српске и ван њене територије, те захтијева њихову пратњу и обезбјеђење.

Обезбјеђење штићених личности из државног врха, односно политичара из Републике Српске врши Министарство унутрашњих послова а у склопу њега Јединица за обезбјеђење личности и објеката, као и друге организационе јединице у саставу МУП-а.

Неопходна сарадња у оквиру закона остварује се и са Обавјештајном службом, МУП-ом Федерације Босне и Херцеговине, као и са министарствима унутрашњих послова сусједних држава.

У оквиру Одјелења за обезбјеђење личности и објеката дјелују следеће организационе јединице:

- ПС за ОБЛО која спроводи мјере физичког обезбјеђења објеката који се посебно обезбјеђују и штићених личности када у њима бораве и раде,
- ПС за ОБЛ у покрету, спроводи мјере физичког и саобраћајног обезбјеђења штићених личности када су у покрету и када бораве ван мјеста становања и рада,

---

⁴⁴ *Закон о основима безбједности саобраћаја на путевима Босне и Херцеговине*, Службени гласник Босне и Херцеговине, 2006. година, број 6, стр.16.

- Одсјек за ПДЗ, спроводи мјере противдиверзионе заштите, редовним и ванредним прегледима објеката и превозних средстава која користе штићене личности⁴⁵.

IV ПРОФИЛ ЛИЧНОСТИ ТЈЕЛОХРАНИТЕЉА – ФИЗИЧКОГ ОБЕЗБЈЕЂЕЊА

1. Стручне карактеристике профила личности

Стручна знања и вјештине представљају својство службеног лица која се стичу у процесу образовања и стручног оспособљавања, стручним усавршавањем кроз праксу, као и посебним обукама путем курсева и семинара. Та се знања могу подијелити на:⁴⁶

1.1. Ужа стручна знања

То су знања редовне наставе полицијских школа. Студенти на овом нивоу образовања стичу основна знања за струку као што су: познавање кривично правних наука, криминалистичко–полицијских наука, криминологије, криминалистичке

---

⁴⁵ Упутство о обиму и начину вршења послова посебног обезбјеђења одређених објеката и личности, шефова страних држава и делегација. Бања лука. 2002. година. стр. 7.

⁴⁶ Костић, И., *Криминалистичка психологија*, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2000, стр. 135.

психологије и медицине, информатике и других знања која заокружују стручност радника полиције.

1.2. Специјалистичка знања

Стичу се такође редовним образовањем али и усавршавањем у виду семинара. То је стручно оспособљавање и усавршавање попут усавршавања страних језика, затим криминалистичко-техничке праксе вршења увиђаја, усавршавање рада са малољетним деликвентима и слично.

1.3. Вјештине у раду

Стицајем одређених вјештина и техника рада у практичном поступању може имати карактер опште стручне, али и специјалистичке припремљености службеног лица. Ту спадају вјештине самоодбране, вјештине руковања оружјем, обука за вожњу возила у екстремним ситуацијама.

1.4. Општа култура о информисаности

Радник полиције требао би да има шири ниво општег образовања да би могао да боље разумије друштвене процесе, политичке и привредне токове који могу имати криминалне компоненте, затим да би могао имати равноправан однос са особама различитог степена и врсте образовања.

1.5. Посебни интереси и склоности

Пожељно је да службено лице односно оперативни радник има неке посебне интересе, хобије и склоности рекреативног карактера због природе и специфичности посла да би се рјешавао стреса након посла у слободно вријеме. Такође овај вид обучености може бити користан да би лакше комуницирао са цивилним особама и да би био њима ближи ван радног мјеста.

2. Психофизичке карактеристике профила службеног лица

Битне психофизичке карактеристике су:

- Тјелесне, здравствене и физичке карактеристике треба да буду нормалне. О томе се посебно води рачуна у селекцији кандидата и не примају се особе нарушеног здравља и са физичким и тјелесним аномалијама.
- Менталне способности, тј. интелигенција треба да је на просјечном нивоу. Пожељно је да има радника са коефицијентом интелигенције изнад просјека, и на психолошким и здравственим прегледима таквим особама се даје предност уколико испуњавају и друге услове.
- Емоционална стабилност и уравнотеженост је веома значајна психолошка карактеристика за комуницирање са странкама.
- Сигурност у себе, самосталност и иницијатива у раду су свакако врло пожељна карактеристика.
- Упорност, истрајност, систематичност и тачност такође су битне карактеристике.
- Издржљивост и спремност да се ради у продуженом времену и неадекватним условима ван радног времена још је једна од веома битних карактеристика.

- Комуникативност, храброст, одлучност и спремност на ризик јесу битне карактеристике јер често долазе до изражаја у овом послу.
- Непожељне карактеристике су нервоза и раздражљивост, агресивност, фрустрираност, искомлексираност могу бити карактеристике које праве проблеме у нормалном обављању дужности.
- Хвалисавост, индискретност, склоност ка обмани и лажима су карактеристике које су неспојиве са нормалним обављањем дужности полицајца, јер највише доприносе неповјерењу грађана.

3. Морални лик службеног лица

Етика и морални лик полицајца, његово поштење, искреност и коректан однос према грађанима доприноси не само ефикаснијем и квалитетнијем раду него и угледу службе и полиције. У основи позитивног моралног лика лежи хуманост, објективност у

процјењивању чињеница, достојанство у понашању, поштовање и уважавање, културан и ауторитативан приступ.

Досљедност ових карактеристика је од великог значаја како за углед једног полицијског оперативног радника и службеног лица тако и за саму полицијску службу.

4. Примјена психологије при избору и формирању личности тјелохранитеља

Задаци психологије су од посебне важности за психолошку службу у полицији. Задатак полицијске психологије је да проучава личност, студира структуру личности, проучи динамику личности, развој личности и могућност утицаја на њу, конкретно и на полицијским снагама.

Основни задаци су:⁴⁷ одабирање и распоређивање људства на радна мјеста у полицији, допринос психолога у обуци и васпитавању припадника полиције, прилагођавање на услове живота и рада у полицијској средини, рад психолога на стварању полицијских колектива, психолошки аспекти руковођења, припрема људства за дејства у критичним ситуацијама, развијање мотивације, превенција трауматизма и психолошко-пропагандна активност.

4.1. Одабирање и распоређивање људства на радна мјеста у полицији

Задатак полицијске психологије је да на основу способности, интелигенције, знања и других врста способности одабере и распоређује кадар на радна мјеста и дужности у полицијским снагама.⁴⁸ Одабирање и распоређивање људи на радна мјеста је најважнији задатак психолога у полицији. То је разумљиво јер ефикасност једне полиције зависи од првенствено обучености кадра. Да би се успјешно постигло распоређивање људства на одговарајућа радна мјеста користе се двије методе селекција (одабирање) и класификација (распоређивање) људства на дужности.

Ови методски поступци заснивају се на тврдњи да сви људи немају подједнаке способности за обављање појединих послова. За сваког се може наћи посао, али неки послови нису доступни свакоме.

---

⁴⁷ Костић И., *Психологија руковођења у полицији*, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2003. године. стр. 143.

⁴⁸ Кулић, Ж., Талијан, М.: *Управљање људским ресурсима*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 103

4.2. Допринос психолога у обуци и васпитавању припадника полиције

Једна од изузетно значајних дјелатности полицијске психологије је васпитање старјешина и осталих припадника полиције. Обука и васпитање људства и њихова припрема за извршавање најделикатнијих задатака најважнији је задатак полиције. Психолошком припремом људства јача се способност да се поднесу потешкоће, да буду отпорни према опасностима и да поднесу сваку емоционалну напетост.

4.3. Прилагођавање на услове живота и рада у полицијској средини

Задаци припадника полиције су разноврсни и често повезани са опасностима укључујући и губитак живота што на њено људство врши било у физичком или психичком смислу, велики притисак и представља велико оптерећење на све виталне и психичке функције. Осим тога веома често доводи и до стварања напетости таквог интензитета да полицајац то често не може да издржи, па код таквих људи долази до различитих психичких поремећаја.

Фактори који могу изазвати физичке поремећаје могу бити унутрашњи или лични, као што је емоционална лабилност, низак психички праг толеранције, разни интрапсихички конфликти, или могу бити вањски фактори, као што је неспособност адаптације, разне опасности, физички напори, слаба исхрана, зима, недовољно спавање, итд.

Живот и рад у полицијској организацији поставља пред њене припаднике одређене захтјеве који могу утицати на личност и изазивати одређене поремећаје. Зато сваки старјешина у полицији треба да зна да разликује нормално од ненормалног понашања, посебно теже последице лошег прилагођавања као што су недисциплиновано понашање, неизвршавање наређења, слаб успјех у обуци, алкохолизам, покушај самоубиства па и појаве разних појава интензитета правих психичких обољења.

Полицијска психологија процес прилагођавања олакшава и побољшава на начин да га што брже и безболније преброде припадници полицијске организације.⁴⁹

4.4. Рад психолога на стварању полицијских колектива

Полиција као цјелина представља колектив. Унутар тог великог колектива јављају се мањи колективи, а унутар сваког па и полицијског колектива долази до значајних

---

⁴⁹ Миловановић, Р., *Полицијска психологија*, Полицијска академија Београд, Београд, 1995, стр. 91.

психолошких појава које су од интереса за рад старјешине и његово руковођење. Неопходно је сагледати шта се све догађа у колективу, може ли доћи и зашто долази до конфликта, зашто се јављају неформалне групе и какво значење имају такве групе, шта чини социјалну и колективну климу. Динамика унутар групе може да буде позитивна, али и негативна. Како уклонити узроке и како створити складну унутар-групну динамику су психолошки проблеми који су од изузетног интереса за полицију.

4.5. Психолошки аспекти руковођења

Шта је руковођење, какви су његови функционални елементи, на шта се руковођење у суштини своди и многа друга питања су од интереса за сваког полицијског старјешину. Међутим руковођење не зависи само од психолошких принципа, оно има основе и у социолошкој димензији, а то сваки полицијски старјешина може наћи у полицијској психологији.

Руковођење суштински представља међусобни људски однос, па је питање тих односа у процесу руковођења једно од централних питања са овог становишта проблем за истраживање постаје и каква личност треба да буде онај који руководи то јест полицијски старјешина.

Руковођење у критичним ситуацијама је такође питање које обрађује полицијска психологија која ће помоћи полицијском старјешини.

4.6. Припрема људства за дејства у критичним ситуацијама

Полицијска психологија треба да све припаднике полиције упозна са свим проблемима разних врста емоција, свим узроцима и изворима промјена; нпр. емоције страха у свим поступцима којима се може спречавати страх. То је у суштини психолошка припрема полицајца да контролише своје емоције, јер познато је да сваки човјек који боље упозна неку своју емоцију може је успјешније и контролисати. Понашање људи у стресним ситуацијама посљедњих година су у центру пажње психолога у свим модерним полицијама свијета.⁵⁰

У тим разматрањима посебну улогу имају истраживања психолошко-социјалних аспеката употребе нуклеарног, хемијског и биолошког оружја.

---

⁵⁰ Јовичић, Д., *Организација и надлежност полиције*, Факултет за безбједност и заштиту, 2011, стр. 196.

V НАЧИН ВРШЕЊА СЛУЖБЕ ОБЕЗБЈЕЂЕЊА ШТИЋЕНИХ ЛИЧНОСТИ

1. Основа превенције напада на штићене личности

Добро организованим мјерама и радњама на пољу превенције⁵¹ могуће је спријечити сваки вид напада на штићену личност, па чак и напад од стране добро обучених и утренираних криминалних група.

Под овим мјерама и радњама подразумјевамо следеће:⁵²

1. Предходница,
2. Оперативно–превентивне,
3. Физико обезбјеђење,

---

⁵¹ Давидовић, Д., *Методика рада служби обезбеђења*, Виша школа МУП, Београд, 1981, стр. 19.

⁵² Рађеновић, Р., *Безбедност личности и објеката*, Београд, 2003, стр. 39.

4. Обезбјеђење објеката у којима се штићена личност налази,
5. Саобраћајно обезбјеђење,
6. Превентивно–техничке,
7. Санитарно–техничке и биохемијске,
8. Здравствено обезбјеђење.

1.1. Претходница

Њихова мисија:

- Припремање посјета,
- Маркирање простора,
- Предвиђање путање за повалачење,
- Постављање возила за извлачење,
- Постављање евентуалног контролног полагаја,
- Постављање радиофонијске инфраструктуре,
- Сигурносни прегледи и претраживање,
- Заузимање просторија након сигурносног прегледа,
- Вањски и унутрашњи надзор,
- Контрола особа.

Подаци који су битни за телохранитеље у претходници:

- сат (вријеме),
- мјесто,
- адреса и бр. телефона,
- одговорна особа и бр. телефона,
- служба обезбјеђења,
- одговорна особа,
- средства,
- посебна пажња,
- околина,
- публика,
- ограде,
- физичке ознаке,
- канте за смеће,

- прекид саобраћаја,
- узвишења,
- удубљења.

Простори за задржавање и заустављање

- долазак,
- пријем,
- свита,
- излазак,
- стајање возила,
- поновно кретање,
- управљање,
- интеријер,
- званице,
- беџеви (и.д.к.),
- особље,
- беџеви (и.д.к)
- руте кретања план,
- пратња;
- тлоцрт опасности,
- сала за одмор:
- бр. телефона,
- WC
- извлачење: пут кретања,
- документи: планови,
- медицинско осигурање,
- потребе,
- водичи паса,
- надзор висинских тачака,
- ПДЗ прегледи,
- радио инфраструктура.

Спријечити напад на штићену личност представља сложен, опасан и веома захтјеван посао. Његова сложеност се огледа не само у низу мјера, прије свега превентивних које треба предузети него представља и велику опасност по човјеково највеће добро а то је његов живот. Пратиоци штићених личности, радећи свој посао, посао обезбјеђења и заштите, ризикују свој живот и стално се налазе на маргини живота и смрти.

1.2. Оперативно–превентивне мјере и радње

Ове мјере и радње, односно активности предузимају се ради благовременог откривања, праћења као и спречавања диверзантско–терористичких, обавјештајно–извиђачких и других облика активности, у којима се као средство за постизање циља користи сила и тако угрожава безбједност штићених личности.

Оперативно обезбјеђење се спроводи примјеном одговарајуће полицијске тактике, средстава криминалистичке технике и метода криминалистичке полиције у циљу прикупљања обавјештајних података, у складу са Законом о унутрашњим пословима и Правилником о начину вршења послова службе јавне безбједности.

Свакодневно, у оквиру редовних послова и у конкретно одређеним ситуацијама, овлаштени радници Министарства прикупљају обавјештења:⁵³

- провјером примљених обавјештења од грађана (писма, телефонски позиви и непосредно);
- непосредним запажањем и тражењем обавјештења од грађана;
- привременим или сталним осматрањем одређених мјеста и објеката, која по својим намјенама и лицима која се у њима окупљају могу бити безбједносно интересантни;
- анализом података разних републичких органа и организација и њихових служби обезбјеђења
- праћењем и анализом писања у штампи, примљених анонимних писама, јавних поговарања и слично.
- подаци се прикупљају и систематизују на једном мјесту, у организационим јединицама Министарства које се посебно баве овом проблематиком, а у одређеним случајевима достављају се и одређеним штабовима обезбјеђења.

---

⁵³ Мандић, Г., *Системи обезбјеђења и заштите*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2004. стр. 38

1.3. Физичко обезбјеђење

Састоји се у предузимању мјера и радњи на непосредној заштити штићених личности. Физичко обезбјеђење спроводи се путем службе обезбјеђења, позорне и патролне дјелатности, службе осматрања, као и ангажовањем полицајаца – пратилаца на непосредном обезбјеђењу штићених личности.

Поред првог и другог пратиоца личности, одређује се према конкретном случају и одређен број пратилаца–полицајаца који службу по правилу врше у цивилном одијелу.

За вријеме рада, путовања и боравка ван мјеста сталног пребивалишта, уз штићену личност непрекидно се налази један или више пратилаца.

У мјесту становања, стану или резиденцији и у објекту рада, обезбјеђење предузимају полицајци у служби физичког обезбјеђења објеката.

Полицајац–пратилац (у даљем тексту пратилац) мора бити способан избјећи конфликтну ситуацију, такође он треба одлично и познавати штићену особу. Ефектније ће обављати свој посао ако познаје циљеве, навике и рутину штићене особе.

Треба бити вјешт у проучавању штићене особе, у претходном извиђању, прикупљању обавјештења, контроли гужве, анализи пријетње, мора бити у потпуности упознат са правним обавезама и ограничењима правилног, сигурног и легалног кориштења ватреног оружја, одбрамбених тактика, легалног и одговарајућег кориштења силе, претраживања објеката и покретне имовине (у смислу прислушкивања, направа за проналажење експлозива, итд.). Пратилац мора бити способан прецизно планирати све ситуације⁵⁴, ефикасно користити материјална и оперативна средства, дјелотворно одредити одговорности (у случају тимског рада), прописно руководити, контролисати и утврдити повјерљивост информација, уз све то знање бар једног страног језика је нужно, а не само пожељно.

Важна особина је повјерљивост. Све што чује или види током посла припада пословној тајни, па и ствари које се наоко чине ситницама и небитнима.

---

⁵⁴ Добро планирање рјешава 95% или чак 98% проблема, а одлучност, пажња и добри рефлексии решавају преосталих 3% до 5%.

Код пратилаца поред одређених психофизичких способности, битни су сама појава и изглед, а они зависе и од самог изгледа штићене особе. У прошлости тјелохранитељи су били барем се тако мислило, мишићави момци који су искакали на метке, с пиштољем за појасом, мајстори каратеа, бивши припадници специјалних јединица, бивши боксери. Поента је била у видљивом застрашивању!

Данашњи пратилац је проактиван, са акцентом на спречавање одвијања напада, док континуирано припрема акцију за спречавање напада.

Пратилац мора бити просјечне тежине, јер свако веће одступање у тежини може га онемогућити у обављању задатака. Недопустиве су било какве видљиве тетоваже. Пожељно је да и сама фризура пратиоца буде слична фризури штићене особе. Сваки накит потребно је свести на минимум, ручни сат и евентуално прстен, ништа упадљиво, односно ништа не смије скретати пажњу на пратиоца. Ако се штићена особа облачи формално или спортски, тако треба бити обучен и пратилац.

Пратилац мора научити да се инфилтрира са особама које штити. Он мора бити способан пратити штићену особу у њеном кретању, а да при обављању своје дужности буде уочљив.

Пратилац се не смије покушати спријатељити или на други начин, осим професионалног, приближити штићеној особи, те њеној породици.

Пратилац мора бити бити пристојан, чак и када ријечима или физички спрјечава другу особу у приступу штићеној личности, мора бити пристојан и углађеног понашања. Увијек се мора понашати као професионалац.

Што се тиче физичких способности и тјелесне вјештине, пратилац треба да посједује све, од самоодбране до лијепог понашања за столом. Пратилац мора бити здрав, јер само такав може штитити штићену личност, због тога су потребни редовни здравствени прегледи, придржавање уредног дневног ритма живота (колико год је то могуће због природе посла), исхране итд.

Он такође треба дио свог времена издвојити и за вјежбање и у данима када је на дужности. Развијање снаге, издржљивости и флексибилности обавезно је како би могао у свакој ситуацији пружити највише. Мора бити спреман на све.

Самоувјереност и вјера у себе основа су сваког успјешног посла. Пратилац мора бити свјестан својих квалитета – да је добар, да је у најбољој физичкој кондицији и да зна све аспекте свог посла, да је учинио све што је могуће да би се побринуо за безбједност штићене особе, те да може ријешити сваки потенцијални проблем или напад.

Његове мисли не смију лутати према приватним проблемима, случајним пролазним детаљима, особама или догађајима, ничему што није директно повезано са послом, тј. заштитом штићене личности. Мора научити контролисати емоције. Не смије пустити да му љутња замагли способност расуђивања. Његов приватни живот, какав год био, не смије ометати његов професионални начин размишљања. Мора контролисати страх и бијес како би могао обављати посао у кризним ситуацијама.

Професија, односно посао пратиоца је тешка, опасна али може бити и веома досадна. У ситуацијама када се ништа не дешава, неопходна је стална пуна пажња, долази до великог замора иако се не ради о физички тешком и захтјевном послу. Честа последица оваквог стања јесте стрес.

Како би пратилац правилно одговорио свим наведеним пријетњама, мора бити одговарајуће образован и штићену личност одговарајуће упутити у одређену ситуацију. Битно је да пратилац дискретно и тактично каже штићеној личности да жели да је припреми-едукује за одређену ситуацију, уколико би таква настала. Штићена личност мора бити упозната са могућим промјенама које се могу појавити као одговор на непредвиђене ситуације.

Пратилац мора:⁵⁵

- затражити имена свих ближих чланова породице, њихове телефонске бројеве, адресе и друге важне податке о њима,
- затражити податке о даљњим члановима породице који живе изван примарног пребивалишта штићене личности (родитељи, баке, дједови, тетке, ујаци итд.),
- уз крајњу дискрецију и повјерљивост, питати ШЛ о интимном животу—какви су му интереси, има ли евентуалних и ванбрачних партнера, веза и сл. То постаје још важније ако је ШЛ у браку,
- поставити питање ШЛ о чланству у клубовима или друштвима,
- тражити попис непријатеља, могућих непријатеља, пословних конкурената и важних радника,
- сазнати здравствено стање штићене личности, евентуалне сметње или болести, те лијекове које ШЛ узима. То укључује и алергију на храну и лијекове,

---

⁵⁵ Крстић, С., *Безбедносна процена угрожености одређених личности*, Миленијум груп, Београд, 2012.

- распитати се о лицима који чисте просторије (пословне и кућне), као и за кућне помоћнике итд.,
- сазнати конзумира ли штићена личност алкохол,
- информисати се да ли се штићена личност бави спортом и рекреацијским активностима.

Пратилац мора што више знати о штићеној личности. Потребно је “ући у његове мисли”, мора осјетити како штићена личност размишља и реагује.

Пратилац са штићеном личности треба договорити и вријеме када би разговарали о безбједносним поступцима, те поступцима у случају нужде. Битно је, уколико је то могуће, увјежбати одређене кризне ситуације.

Добар пратилац данашњице несумњиво треба да буде интелигентан и зрелог расуђивања. Сваки дан на послу принуђен је да доноси важне одлуке које често могу одлучивати о животу и смрти. Да ли је изненадно заустављање аутомобила испред или необично паркиран аутомобил два дана на истом мјесту пријетња или случајност, потребно је брзо и правилно одлучити. Зрело расуђивање подразумемијева увијек старију особу, животно искуство и здрав разум могу бити одлике и млађих особа. Добар пратилац треба да има висок степен иницијативе, самопоуздања и креативности.

Успјешан пратилац је онај ко рјешава наступајући проблем, без обзира на околности. Морају бити самопокретачи у смислу мотивисаности и покретљивости.

Мора бити тимски играч, спреман да увијек ускочи у тим и да подржи и заштити свог тимског партнера. Мора бити спреман и способан да ради са најразличитијим људима на најразличитијим мјестима. Морају бити прилагодљиви, јер се дешава да тим чине људи који по први пут раде заједно па је могуће да се не познају или се не допадају један другоме, али је важно да се прихвате и испоштују као прави професионалци.

Што се тиче претходног искуства, идеална је комбинација војног – које подразумемијева дисциплину и сналажење – и полицијског, гдје је пожељно познавање обавјештења и законских процедура, као и остваривање контаката које ће свакако бити корисно у раду. Међутим, ово и није толико неопходно, јер се показало да појединци са овим икуством могу лоше проћи у раду са обезбјеђењем, као и супротно. Корисна су и разна друга знања, као што су познавање права, бизниса, компјутерске технологије и сл.

1.4. Формације

Штићене личности се доста крећу пјешке, па је и логично да управо у таквој ситуацији дође до угрожавања њихове безбједности, што захтјева од пратиоца већу одговорност а задаци су сложенији, за разлику од неких других ситуација.

Велики број атентата⁵⁶ на штићене личности је извршен или покушан управо у ситуацијама када су се оне кретале пјешке (атентати на предсједнике САД Форда и Регана, премијера Шведске Улофа Палмеа, премијера Индије Рацива Гандија, предсједника Шри Ланке Премадасу итд.)

У ситуацији када штићена личност има само једног пратиоца могућност извођења атентата или напада на ШЛ је доста велика, одговорност пратиоца је већа а задаци су доста сложенији. У таквој ситуацији не можемо говорити о некој потпуној заштити тих личности. Пратилац је мање више препуштен сам себи, својој способности да уочи и отклони опасност, стручној оспособљености за обављање тих послова, обучености у руковању оружјем и гађању, познавању потенцијалног нападача–противника и спремности да жртвује чак и сопствени живот.

Ако је потребно, а зависно од процјене конкретне безбједоносне ситуације, формира се пратња од четири или више пратилаца. У изузетним случајевима када се треба пробијати кроз гужву ангажује се по шест, седам, па чак и више пратилаца. Они се распоређују испред и иза штићене личности.

На табели видимо различите варијанте распореда–положаја пратилаца, у односу на штићену личност, при кретању пјешке:⁵⁷

Лични Пратилац	Варијанте постављања личних пратилаца		
	А	Б	Ц
Један Пратилац	■ ●	■ ●	■ ●

⁵⁶ Атентат (лат. attentatum) је умишљајно убиство или покушај убиства неке истакнуте личности изведено из политичких или неких других мотива (вјерски фанатизам, жеља за влашћу, освета).

⁵⁷ Пајковић, Д., *Обезбеђење одређених личности и објеката*, МУП Републике Србије, Београд, 2003, стр. 254.

Два пратиоца (штафета)			
Три пратиоца (клин)			
Четири пратиоца (дијамант)			
Заштитни прстен			
Легенда	Лични пратилац ● Шеф обезбјеђења ◼		Штићена личност ◼

Табела 1.

Уколико се у заштити налази само један пратилац онда је то обично први пратилац, односно лични пратилац штићене личности. Он у овој ситуацији мора покривати и пружити заштиту за читавих 360 степени око себе и штићене личности, што му може у неким ситуацијама створити проблеме, зато је потребно кад год је то могуће, да се у обезбјеђењу налазе барем два пратиоца.

У формацији обезбјеђења од два пратиоца тзв. “штафета” налазе се инспектор–први пратилац, који уједно и руководи обезбјеђењем и инспектор–други пратилац који се обично у оваквим формацијама налази на чеоној позицији ходајуће формације. Сваки од пратилаца покрива круг од 180 степени.

У формацији “клин” која се састоји од три пратиоца имамо шефа обезбјеђења, затим другог и полицајца пратиоца. Сваки од пратилаца покрива круг од 120 степени. Оваква формација се обично користи у гужвама.

Формација “дијамант” у себи има најмање четири пратиоца. Сваки од пратилаца покрива круг од 120 степени. Ова формација је први тип формације у којој се од првог пратиоца тражи потпуна концентрација (100%) на “покривање” штићене личности. Треба навести и то да у оквиру ове формације постоји подјела на: обични дијамант, дијамант и проширени дијамант. Која формација дијаманта ће се користити, зависи, прије свега, од расположивог људства и потребе.

Формација тзв. заштитног прстена је формација у којој се налази већи број пратилаца и шефа обезбјеђења. Ова формација се примјењује у кризним ситуацијама, тј. онда када је потребно ШЛ провући кроз гомилу и притом сачувати инегритет формације.

Сматра се да је најповољнија варијанта под А, а зависно од саме ситуације на терену примјениће се најпогоднија варијанта за ту ситуацију.

У ситуацији када дође до напада на штићену личност треба предузети следеће:⁵⁸

А. Давање узбуне:

Први од пратилаца који примјети напад мора узбунити остале гласним узвиком којим објављује метод и правац напада.

1. У циљу утврђивања правца напада, примјенити методу “Казалке сата”,

а) мјесто ШЛ се увијек означава као “12 сати”,

б) ова метода даје свим члановима обезбјеђења представу одакле долази пријетња,

2. Треба избјегавати повике “с лијева” или “с десна” јер је то уопштено и може доћи до забуне међу пратиоцима.

3. Пратиоци морају бити у стању да дају узбуну и реагују у истом тренутку.

Б. Покривање:

Пратилац најближи ШЛ мора неутрализирати нападача.

1. За неутрализацију нападача користи се најмањи могући број пратилаца.

2. Други пратиоци из формације се морају “надвисити” над ШЛ како би пружили потпуну заштиту његовом тијелу.

3. Први пратилац, односно онај који је најближи штићеној личности “спушта” ШЛ повлачећи га за појас према доле, тако да се његова кољена мало подвију. При томе мора пазити да га не обори с ногу.

---

⁵⁸ Даничић М., Стајић Љ., *Приватна безбједност*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2008, стр. 183.

4. Ако је у близини возило први пратилац, или онај који је најближи из обезбјеђења штићеној личности, треба буквално “гурнути” ШЛ на задње сједиште и покрити га својим тијелом.

5. Онда, када је то могуће, дозволити локалној полицији да ухапсе нападаче. Пратиоци се не требају “трошити” на то, зато што морају одржати своју бројчаност.

6. Прва дужност пратиоца је одбрана ШЛ, тек онда када се он обезбједи пружа се помоћ евентуално повређеним пратиоцима.

7. Овом се процедуром брани од секундарног напада! Први напад може бити само у циљу одвлачења пажње.

В. Евакуација:

Штићена личност се мора пребацити на безбједно мјесто са читавим тимом.

1. Евакуација се врши у правцу супротном од оног који је раније био означен као правац напада.

2. Овим ће се обезбједити да свако покрива праву страну а не да одвлачи ШЛ у различитим правцима. Тијело првог пратиоца се увијек мора налазити између ШЛ и нападача

3. Покрет у супротном правцу се примјењује само док се ШЛ не повуче из центра опасности или из зоне убијања.

4. Тада се ШЛ повлачи, што брже и мирније према најближем склоништу. Будите спремни за могућност секундарног напада.

5. Када се ШЛ повуче у склониште, мора се или евакуисати склониште (када се ради о аутомобилу) или успоставити периметар одбране око склоништа помоћу агената из ходајуће формације и/или других пратилаца на располагању.

6. Треба остати миран и не губити главу!

У насталој забуни не смије се изгубити предострожност већ се мора антиципирати секундарни напад.

Када се стигне до склоништа, не смије се претпостављати да је напад завршен. Треба бити спреман за други напад. Бити сталожен и онда када новинари, ШЛ службеници ШЛ и други људи паниче.

1.5. Саобраћајно обезбјеђење

Кретања, односно путовања штићених личности моторним возилима су најчешћа, можемо рећи да су свакодневна. Приликом путовања моторним возилом могућност угрожавања њихове личне безбједности је највећа. Потврда овој теорији је велики број извршених атентата и диверзантско терористичких акција управо док су се штићене личности кретале и налазиле у возилу.

Кретања штићених личности у моторном возилу могу бити:

➤ *свечана* (разне прославе и свечаности, посјете шефова страних држава, када су програм боравка и трасе кретања унапријед познате већем броју лица, када је на трасама кретања и мјестима задржавања редовно присутан већи број лица, гдје могућности извођења атентата захтијевају максимално предузимање мјера обезбјеђења),

➤ *најављена* (сва она путовања и кретања која су на било који начин унапријед позната а немају свечани карактер, такођер захтијевају предузимање одговарајућих мјера обезбјеђења),

➤ *уобичајена* (сва она кретања која штићена личност готово свакодневно обавља, као одлазак на посао, повратак са посла. Траса и вријеме кретања су углавном уобичајена а могућности за извођење атентата и самих акција су доста велике),

➤ *изненадна или ненајављена* (ту спадају сва остала кретања. Представљају најбољу варијанту кретања са аспекта безбједности. За кретање и програм боравка штићене личности зна веома мали круг људи. У тако кратком року тешко је испланирати и организовати било какву акцију којом би се угрозила безбједност штићене личности).

Немогуће је покрити све критичне тачке на траси кретања, предузимање оперативно–превентивних и превентивно–техничких мјера је доста ограничено по питању обима.

То значи да нема потпуне заштите личности приликом њеног кретања у моторном возилу. Међутим, поштовањем одређених мјера и придржавајући се одређених савјета, могуће је подићи безбједност на завидан ниво.

Потребно је истаћи неке од тих мјера:

- о програму путовања, односно кретања личности пожељно је да зна што мањи број лица,
- пожељно је практиковати ненајављена (изненадна) путовања,
- увијек, када је то могуће, избјегавати устаљене трасе кретања,

- одабрати праву особу која ће возити штићену личност (нешто више ријечи о томе биће касније),
- за путовања штићених личности користити (по могућности) блиндирано возило,
- моторно возило треба да је под посебним безбједносним режимом,
- по могућности прије дужег путовања обавити технички преглед возила,
- пратилац штићене личности треба да је спреман да у сваком тренутку реагује ако дође до нечега непредвиђеног,
- по могућности кола са пратиоцима односно тјелохранитељима (уколико их је више) треба да буду у возилу иза возила штићене личности (дискретна пратња),
- што чешће практиковати тзв. контраизвиђање код објекта који штићена личност стално користи (стан, кабинет, итд.) или чешће посјећује непосредно прије доласка, односно одласка штићене личности из објекта.

Веома је битан сам избор возача. Велика је предност ако су возачи дио тима или имају исти степен и врсту безбједносног образовања. Ако је могуће, пратилац штићене особе би требао ићи на пробне вожње са возачем да проматра његову вожњу и могућност уочавања. Велика је предност ако је возач упознат са околином кроз коју вози, са језиком и обичајима. Безбједност штићене личности у многоме зависи од правилног и ефикасног реаговања возача. Има низ примјера који указују колико је битан сам возач за безбједност штићене личности, који су својим правовременим реаговањем допријели да личност остане жива и неповријеђена⁵⁹.

Што се тиче избора возила и саме његове припреме битно је да се најприје размотре потребе. По могућности, возило треба да је блиндирано и увијек технички исправно.

Пратилац мора да зна ко све има приступ возилу, како би могао спријечити постављање експлозивних направа и прислушних уређаја. Исто тако, тражиће знакове и трагове на возилу које је аматер можда оставио, као што су масни отисци прстију на поклопцу мотора, затим огреботине на вратима, пртљажнику или поклопцу мотора.

Да би се спријечило постављање експлозивних направа у моторно возило неопходно је предузети сљедеће превентивне мјере:

- возило редовно остављати у гаражи која мора бити под сталним обезбјеђењем,

---

⁵⁹ По томе је био добро познат возач француског предсједника Де Гола, који је изванредно реаговао приликом неколико покушаја атентата на њега.

- редовно контролисати исправност и функционалност алармног система уграђеног у гаражи (уколико такав постоји),
- никада не остављати возило без контроле на отвореном простору,
- када возило није у употреби треба провјерити да ли су пртљажник и врата закључани и прозори затворени,
- у возилу не остављати никакве важне предмете и документе који би могли привући пажњу непожељног лица,
- возило треба да има добар систем заштите против обијања–уграђивањем алармног система,
- обавезно закључавати поклопац на резервоару за гориво.

Међутим, и поред свих превентивних мјера могуће је да одређене диверзантско–терористичке групе или увјежбани појединци поставе експлозивну направу која се активира у одређеном тренутку. Да би се то спријечило неопходно је држати се следећег редоследа приликом прегледа возила:

- прегледати простор у непосредној близини возила,
- прегледати прозоре и унутрашњост возила,
- прегледати простор испод возила и око точкова,
- скинути „раткапне“ и преконтролисати точкове,
- пажљиво отворити врата која користи возач,
- провјерити сједиште возача, под и команде управљања,
- провјерити остала врата, отворити их, прегледати под итд.,
- прегледати пртљажник,
- прегледати волан,
- отворити поклопац мотора и прегледати га.

Битно је испланирати и осигурати правац путовања колико год је то могуће. Исто тако, пратилац мора у координацији испланирати још барем два резервна правца. Треба запамтити да најкраћи пут и није увијек и најбољи. Пратилац не смије ићи увијек истим путем док обавља свакодневне послове.

Потребно је изабрати правце који пратиоцу остављају могућност излаза у случају ванредних околности.

Поворка се нормално састоји од три, а по потреби и више возила. Цјелокупна поворка се назива „ескорт“ док је структура поворке следећа: прво возило (чистач) чији

је задатак како и само име каже да својим кретањем испред возила у којем се вози штићена личност, обезбједе слободан пут и безбједан пролаз. У зависности од потребе, може се ангажовати још једно возило које иде испред самог „чистача“ које се назива „пред чистач“. Послије чистача иде возило штићене личности које се назива „ВИП возило“. У возилу се поред штићене личности налази возач и његов пратилац. Обично штићена личност сједи на задњем сједишту. У високо ризичним ситуацијама поред штићене личности на задњем сједишту се поред ШЛ могу наћи и пратиоци. Након тога слиједи возило у којем се налазе остали пратиоци. У зависности од потребе, односно од тога ко је штићена личност, поред тог возила са пратиоцима може бити још једно или још два возила са пратиоцима. У случајевима када у поворци иде и страна делегација, онда они иду у возилима после возила са пратиоцима. Након њих иде возило са припадницима специјалне јединице полиције и на крају возило саобраћајне полиције. У зависности од потребе, а у складу са процјеном, на крају читаве поворке може се наћи и возило Хитне помоћи. У првом возилу, у чистачу морају увијек пазити на неубичајене активности око поворке возила. Возач возила штићене личности мора возити доста близу чистача како би онемогућио убацивање непожељног возила између њих, а опет довољно далеко, како би имао довољно маневарског простора. Возило са пратиоцима које слиједи треба такођер да поштује ово правило вожње.

Уколико је штићена личност високи државни функционер или је у питању страна делегација, обично се на одредиште шаље претходница. Претходница треба доћи на одредиште прије поворке како би сагледала цјелокупну безбједносну ситуацију. То значи да је задатак претходнице да дочека поворку. Претходница коју обично чини један или два човјека, треба да буде видљив поворци када она долази, јер он мора поворци дати унапријед уговорени знак да је сигурно и да могу стати. Обично се контакт одржава помоћу средстава везе.

Када поворка стане, односно када стане возило штићене личности, уколико постоји пратеће возило, оно стаје иза возила штићеника, али тако да буде благо истурено према цести, ако би имало улогу „блокирајућег агента“ онда прво излазе пратиоци и заузимају унапријед утврђене позиције.

Двојица пратилаца заузимају позиције уз страну возила и то тако да један стаје код предњег а други код задњег браника на страни на којој ће изаћи штићена личност. Вођа обезбјеђења и остали пратиоци који слиједи такођер излазе из аутомобила и заузимају сличне позиције на страни на којој излази штићена личност. Када су сви пратиоци на својим позицијама и када је локација осигурана особа из претходнице сигнализираће

пратиоцу, а овај штићеној особи, да је излазак из возила сигуран. Треба што прије штићену личност извести из возила и провести је кроз објекат до просторије која је унапријед договорена. Уопштено посматрајући, најопаснији дио путовања је излазак штићене личности из возила и њен улазак у возило. Опасан је и излазак штићене личности из објекта и њен улазак у возило. То се рјешава тако да пратилац задржи штићеника у објекту док возило буде спремно и кад возило дође испред улаза (возило је потребно што више приближити улазу како би се кретање штићене личности испред објекта свело на најмању могућу мјеру) излази штићена личност са пратиоцима који су у формацији. Прво излази пратилац осматра околину и даје сигнал штићеној личност да може сигурно да изађе.

Како би се поспјешила заштита важно је да пратилац има план сваког објекта и терена који ће посјетити штићена личност. Постоје два основна начина како се то постиже. Први је да пратилац набави план сваког објекта и терена око њега, а други је, као што је већ речено, да се пошаље претходница која ће осмотрити како сам објекат тако и околину око њега. Само извиђање објекта је отежано или немогуће ако пратилац ради сам.

Како би се спријечио евентуални напад на штићену личност док се она креће у возилу треба се придржавати одређених превентивних правила:

- прије кретања на пут треба обратити пажњу на непозната лица и непозната возила,
- посебну пажњу треба обратити на паркирана возила у којима се налази већи број људи,
- било би пожељно сачинити кратку забиљешку о сумњивим лицима и возилима, записати регистарске ознаке, марку, боју возила итд.
- уколико се у возилу налази радио–станица преконтролишите је, упалите, подесите канал како би били у вези са базом,
- потребно је мијењати трасе кретања приликом свакодневног путовања како би се отежао евентуални напад (треба рећи штићеној личности да је мијењање трасе кретања из разлога да би се спријечио напад),
- треба мијењати вријеме поласка и повратка,
- гледати на ретровизор и бити стално на опрезу, пратити сумњива возила, евентуално праћење,
- посебну будност треба имати приликом заустављања, показало се да је већа сигурност док је возило у покрету,

- треба се кретати саобраћајном траком која је удаљена од тротоара,
- уколико је потребно зауставити се, треба сачекати кратко и провјерити да ли се било шта необично догађа.
- уколико се примјети да неко прати возило, треба поступити на следећи начин:
- треба обавјестити базу путем средства везе или мобилног телефона,
- треба скренути у прометније улице али настојати да се не упадне у саобраћајну гужву,
- избјегавати препреке, ако треба да се успори или стане треба оставити довољно простора да се може брзо напустити возило и критично мјесто.

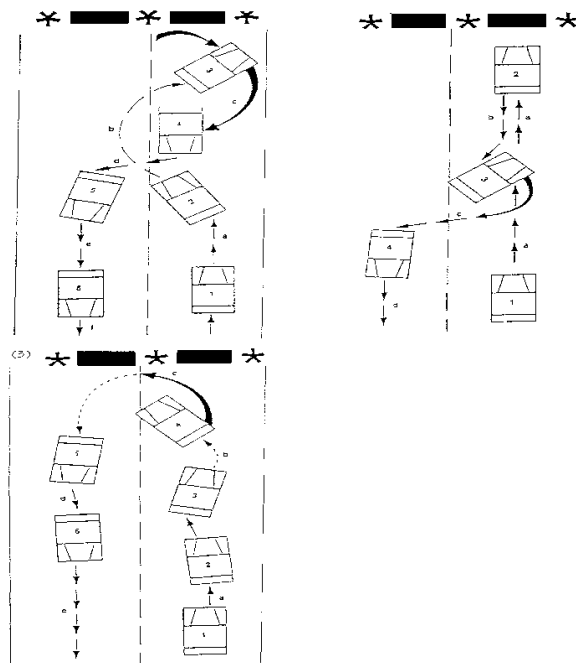
Када се на путу наиђе на неку препреку, а угрожена је безбједност штићене личности треба поступити на један од следећих начина:

Ако је дошло до непосредне угрожености треба:

- настојати бити максимално прибран и хладнокрван,
- блокирати аутоматски сва врата и затворити све прозоре,
- укључити против-провални алармни систем (фарови, свјетлосни и звучни сигнали, аларм итд.) и на тај начин покушати скренути пажњу на себе,
- радио станицом или мобилним телефоном позвати помоћ,
- сакрити сва повјерљива документа која се налазе у возилу.

Када одређена штићена личност постане мета, односно објекат напада, често су поред њега угрожени и пратилац и возач. У том случају најбоље средство одбране је правилна процјена возача, његова будност и стручност. Он треба да одлучи шта у таквој ситуацији учинити, а постоје три могућности:

1) *Прва – избјећи опасност.* У овом случају у питању је одбрамбена вожња, када је потребно одлично владати возилом. Уколико возило које нас напада иде паралелно са нашим возилом, односно возилом штићене личности, тај напад се може избјећи наглим кочењем, додавањем гаса или скретањем.

На слици се могу видјети три варијанте одбрамбене или возње избегавања. Ове варијанте возач штићене личности мора извјежбати у току своје обуке. Приказане су следеће три варијанте.⁶⁰

➤ “*Bootleg*” (*горња лијево*) се постиже подизањем ручне кочнице (како би се блокирали само задњи точкови), те окретањем волана у једну страну. Задњи дио возила занијет ће се у страну, те ће се возило тако зауставити и поставити за деведесет степени у односу на почетни смјер возила. Ручна кочница се користи јер се тако предњи точкови настављају окретати. У случају блокаде сва четири точка, настаје блокада возила па ће оно једноставно отклизати у смјеру у којем се кретало.

➤ “*Y-окрет*” (*горња десно*) Ако је потребно возило штићене личност усмјерити у супротном смјеру уз могућност кориштења *Y*-окрета или “*bootlega*”, пратеће возило ће заобићи и претећи возило штићене личности (како би се поставило испред надолазеће пријетње), окомито на смјер првобитног кретања (гледа преко цесте).

Након изведеног маневра возилом штићене личности, пратеће возило се може повући како би се усмјерило у смјеру возила штићене личности, те заузети поново позиције пратећег возила.

⁶⁰ Пајковић, Д., *Обезбеђење одређених личности и објеката*, МУП Републике Србије, Београд, 2003, стр. 256.

➤ “У Bootleg окрет” (доња) Када се возило креће уназад, возач енергично притишће кочницу и оштро okreће волан једном смјеру, “сијече” волан. Возило се почиње окретати око властите осе и усмјерава се у супротном смјеру.

Окрет се постиже убрзавајући вожњу уназад до отприлике 50-60 km/h. Возач затим притисне кочницу док уједно убацује мјењач у брзину и оштро okreће волан у једном смјеру. Док се возило okreће око властите осе, те усмјерава у супротном смјеру, возач исправља волан, отпушта кочницу и притишће гас до максимума. Возило је тиме у пуном убрзању у супротном смјеру.

2) Друга – побјећи са мјеста догађаја.

3) Трећа – суочити се са нападачима. Ако је то неизбежно. Овдје поред офанзивне вожње до изражаја долази и способност тјелохранитеља⁶¹.

1.6. Оперативно–превентивне мјере

Оперативно–превентивне мјере предузимају се ради благовременог откривања, праћења и спречавања непријатељске активности усмјерене на угрожавање штићених објеката као и лица која бораве у њима.

У заштити објеката предузимају се следеће оперативно–превентивне мјере и радње:⁶²

- процјена безбједносне ситуације, израда плана мјера обезбјеђења и старање о његовом спровођењу,
- благовремено информисање о свим сазнањима и подацима од значаја за безбједност објекта и лица која бораве у њему,
- стална директна сарадња са подручним органима унутрашњих послова,

- контрола непосредне околине штићеног објекта (повременим осматрањем, уколико је ријеч о објекту који је у склопу других зграда, односно повременим обиласком објекта и његове непосредне околине, уколико је у питању сам обекат),

---

⁶¹ Занимљив случај је случај бившег француског предсједника Де Гола, током 1962. године на њега је покушано више атентата приликом његових честих путовања моторним возилом из Јелисејске палате до његове љетње резиденције у Коломбеу, односно током повратка у Париз. У тим покушајима атентата кориштене су све три одбрамбене варијанте и управо захваљујући његовом возачу и припадницима обезбјеђења Де Гол је остао неповређен.

⁶² Стојановић С., *Угрожавање и физичко–техничка заштита*, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 112.

- преглед лица при уласку у штићени објекат, ради спречавања уношења ватреног оружја и експлозивних направа у штићени објекат,
- легитимисање непознатих или сумљивих лица на простору или у објекту који се обезбјеђује,
- спречавање уласка непознатим и сумљивим лицима у штићени објекат,
- остваривање увида и контрола извођења радова око штићеног објекта,
- контрола кретања и задржавања лица у непосредној близини штићеног објекта,
- контрола паркирања моторних возила око штићеног објекта,

Ако је у питању заштита објеката које користе одређене односно штићене личности, надлежни органи предузимају и друге оперативно–превентивне мјере и радње,

- остваривање надзора над одређеним групама и категоријама лица (потенцијално опасна и лица склона пријетњама, насиљу и сл.) и предузимање потребних мјера у спречавању њихове активности,
- провјера података лица која живе и бораве у непосредној околини штићеног објекта или у само штићеном објекту (узимање података о станарима и комшијама унутар штићеног објекта, односно објекта у којем живи штићена личност),
- спречавање вршења и откривање КД у близини објекта,
- контрола и регулисање саобраћаја, ако је то потребно у близини штићеног објекта,
- редовни и ванредни контролни обиласци одређеног реона и увид у стање безбједности и евентуалне промјене.

1.7. Безбједоносна процјена одређених објеката

Процјена безбједоносне ситуације одређеног објекта у коме се штићена личност налази по било ком основу представља најважнији дио оперативно–превентивних мјера, те ћемо јој овдје посветити посебну пажњу.

Када се зна да ће одређена личност која има статус штићене особе посјетити одређени објекат, предузима се низ мјера на његовој заштити.⁶³

---

⁶³ Крстић, С., *Безбедносна процјена угрожености одређених личности*, Миленијум груп, Београд, 2012.

При изради безбједоносне процјене мора се водити рачуна и узети у обзир све карактеристике и специфичности објекта, али се увијек морају узети у обзир следеће чињенице⁶⁴:

- важност објекта - историјска, културна, материјална и друга, као и друга вриједност објекта, из чега произилази и безбједоносни режим који у објекту влада,
- врста објекта – величина објекта, број спратова, соба, помоћних просторија, улаза, да ли је објекат нов и каква му је намјена, какви су услови за вршење контроле улаза и излаза,
- околина објекта – његова изолованост, да ли је у склопу другог објекта, повезаност са сусједним објектима, прегледност и непрегледност, да ли се у близини објекта налази паркинг простор, шеталиште и сл.

Приликом израде безбједносне процјене одређених објеката веома је значајно питање, да ли се они налазе под: дјелимичном, повременим или сталном заштитом или су ти објекти без заштите?

Објекти под сталном заштитом, које користе одређене личности пружају извјесну, али не и потпуну безбједносну заштиту (овакви објекти су стално предмет интересовања диверзантско–терористичких група, страних обавјештајних служби и сл.). Има одређених објеката које користе одређене личности (стално или повремено) у којима поред њих, поједине дијелове ових објеката користе и неке јавне службе, нпр. ради подношења молби, жалби, просторије за одржавање прес-конференција и сл., што све пружа могућност уношења предмета који могу да угрозе живот ових личности.

Повремена заштита одређених објеката се примјењује најчешће код објеката који се повремено користе (ловачке куће, виле за одмор и сл). Такви објекти обично имају домара или чувара и третирају се као објекти који нису обезбјеђени.

Без обезбјеђења сматрају се они објекти у којима је приступ слободан свим грађанима, нпр. спортски објекти, аеродроми, жељезничке станице, хотели и сл.

Чим се сазна да ће одређеи простор посјетити одређена личност, одмах се предузимају мјере и успоставља пуни безбједносни режим у погледу уласка, задржавања, уношења и изношења материјала, ствари и сл.

---

⁶⁴ Пајковић, Д., *Обезбјеђење одређених личности и објеката*, МУП Републике Србије, Београд, 2003, стр. 253.

Код процјене ове врсте објекта треба почети прво од лица која су у објекту запослена, као и лица која се налазе у непосредној близини објекта.

Када се врши безбједносна процјена одређеног објекта она не обухвата само тај објекат, већ и сусједне и друге околне објекте, као и друге битне чињенице, које су од значаја за њихову заштиту. У самом садржају њихове процјене морају бити наведене основне радње и мјере које треба предузети а које су се могле предвидјети на основу расположивих чињеница конкретне ситуације, које карактерише одређени објекат. Безбједносна процјена мора да садржи неопходне превентивне мјере, које се односе на спољну и унутрашњу заштиту објекта, начин вршења прегледа објекта и његове учеснике. У безбједносној процјени треба навести и потребне снаге и средства која су нужна за вршење прегледа, као и вријеме у којем ће се преглед извршити.

1.8. Физичке мјере обезбјеђења

Физичке мјере обезбјеђења предузимају се ради непосредне заштите одређеног објекта, његове уже и шире околине и лица која бораве у њима.

Обезбјеђење штићених објеката и лица која бораве у њима врши се мјерама спољашњег и унутрашњег обезбјеђења.⁶⁵

Мјере спољашњег физичког обезбјеђења спроводе се:

1) *стражарском службом:*

Први и основни елемент физичког обезбјеђења јесте стража, односно стражарска служба. Човјек је био и остао главни фактор у систему заштите, те се избору људи за обављање ових послова мора поклонити посебна пажња.

Поред основних дужности, прописаних правилником, стражари се упознају и са конкретним дужностима и условима за поједина стражарска мјеста. Јачина и састав страже условљени су безбједносном процјеном о угрожености објекта, значајем и величином објекта који се штити, конфигурацијом терена на коме се објекат налази, стањем техничке заштите итд.

За обављање ових послова, лица која врше послове обезбјеђења користе и одговарајуће наоружање, опрему и техничка средства помоћу којих се најефикасније,

---

⁶⁵ Рађеновић, Р., *Безбедност личности и објеката*, Београд, 2003, стр. 273.

благовремено откривају и спречавају активности усмјерене на угрожавање безбједностиштићених објеката и лица у њима;⁶⁶

2) појачаним ангажовањем позорничке и патролне службе у непосредној близини објекта који се штити.

Служба јавне безбједности помоћу патрола, позорника и оперативног обезбјеђења покрива одређено подручје и њиховим ангажовањем контролише непосредну околинуштићених објеката ради њихове заштите од уништења и заштите лица која бораве у њима.

При обављању послова безбједности из ове области неопходна је сарадња између подручног органа унутрашњих послова и саме службе, односно јединице полиције која врши обезбјеђење објеката у којима се налазештићене личности;

3) контраизвиђањем односно осматрањем са тајних осматрачница ради контроле шире околине око објекта а нарочито осматрање оних мјеста са којих се може ефикасно скицирати и снимати објекат који се обезбјеђује.

Основни задаци лица које обавља послове спољног обезбјеђења јесу:

- непосредна заштита објекта,
- непосредна заштита лица која се налазе у њему,
- спречавање напада на објекат,
- контрола прилаза објекту,
- контрола кретања и задржавања лица око објекта,
- спречавање нарушавања јавног реда и мира у близиништићеног објекта,
- осматрање и контрола ширег подручја окоштићеног објекта,
- остваривање несметаног и безбједног доласка и одласка лица са објекта.

Унутрашње обезбјеђење:

Лице које врши послове обезбјеђења унутар самог објекта обавља следеће послове:

- непосредно штити објекат иштићена лица која се налазе у њему,
- обавља преглед и контролу одређених просторија унутар самог објекта,
- по потреби врши и непосредну заштиту одређених просторија унутар објекта,
- контролише исправност алармних уређаја унутар објекта,
- контролише пропуснице, односно безбједоносна документа лица запослених у објекту,

---

⁶⁶ Бошковић, М., *Физичко обезбјеђење и заштита објеката*, Бодех, Београд, 1995.

- контролише кретање унутар објекта као и кретање странака и недозвољава кретање ван просторија предвиђених за њихов пријем,
- стара се о безбједности штићене особе док се она налази унутар објекта

Што се тиче степена самог обезбјеђења разликујемо:⁶⁷

1. Редовно обезбјеђење,
2. Појачано обезбјеђење,
3. Ванредно обезбјеђење.

Редовно обезбјеђење је обезбјеђење које се спроводи свакодневно у складу са планом обезбјеђења објекта у којем се налази штићена личност. Обично се овим степеном обезбјеђења предвиђа једно, евентуално два мјеста обезбјеђења. Обично се на мјесту на коме је предвиђена тачка обезбјеђења налази полицијски киоск у коме је смјештен радник обезбјеђења. Унутар киоска се налази све потребно за ефикасно вршење обезбјеђења и само Упутство о начину вршења обезбјеђења које је прилагођено индивидуално сваком конкретном објекту.

Обично се киоск поставља испред улаза у зграду или други објекат у коме се налази штићена личност. Свако мјесто обезбјеђења има конкретне:

- стазе за кретање,
- зоне осматрања и
- реоне нарочите пажње.

Сваки радник који ради на обезбјеђењу објекта у којем се налази штићена личност има опште и конкретне задатке, а то су:

- осматрање ближе околине објекта,
- спречавање вршења КД и нарушавања јавног реда и мира,
- контрола саобраћаја у близини самог објекта (контрола заустављања, задржавања и паркирања) у складу са утврђеним режимом,
- спречава непотребно задржавање моторних возила,
- контрола лица која врше поправке вањске расвјете,

---

⁶⁷ Гаћеша Д., *Полиција – надлежност, организација, руковођење*, Удружење дефендолога Републике Српске, Глас Српски, Бања Лука, 1998, стр. 152.

- у случају да се у близини штићеног објекта појави сумљиво лице, да се неоправдано дуже задржава у близини објекта, да објекат фотографише, скицира или опсервира, исто лице легитимисати и утврдити потпуни идентитет,
- у случају напада на штићену личност и објекат ватрено оружје употријебити у складу са Законом о унутрашњим пословима,
- обилазак и осматрање објекта по утврђеној стази кретања,
- придржавати се противпожарних мјера и одржавати проходност пута за потребе евакуације,
- откривање непријатељске дјелатности.

На овим мјестима се налази средство везе којим радник полиције контактира са непосредним руководиоцем, слуша наредбе руководиоца и контактира са другим радницима на обезбјеђењу истог и других објеката.

Појачано обезбјеђење се поставља у случајевима када постоји основа сумње да ће штићена личност или објекат бити нападнути на било који начин, као и у случају када се у непосредној близини објекта врше демонстрације које су директно усмјерене против штићене личности, када се нарушава или може очекивати нарушавање јавног реда и мира у већем обиму у непосредној близини штићеног објекта, као и свим другим случајевима могућег угрожавања штићене личности или објекта у којем се она налази.

Појачаним обезбјеђењем је предвиђено пет мјеста обезбјеђења на којима се налази по један радник полиције и једно мјесто руководиоца појачаног обезбјеђења.

Општи и конкретни задаци су исти као и код редовног обезбјеђења са разликом на природу догађаја због којег је извршено појачано обезбјеђење.

С обзиром да се ту налази руководилац појачаног обезбјеђења навешћемо његове задатке:

- у сарадњи са шефом смјене из станице односно јединице полиције стара се о функционисању система обезбјеђења на објекту,
- врши распоред и контролише рад комплетног обезбјеђења на објекту,
- директно наређује и руководи радом обезбјеђења на објекту,
- одговоран је за правилно руковођење средствима везе,
- стара се о примјени и провођењу мјера заштите од пожара, елементарних непогода и експлозија,

- у случају ванредног дешавања, напада на објекат, дојава да је подметнута експлозивна направа или слично, без панике предузима потребне мјере да се напад одбије, односно да се обезбјеђење заједно са стручњацима за деактивирање и уклањање минско-експлозивних средстава ангажује на провјери добијених дојава,
- извјештава непосредног старјешину о стању безбједности на објекту и свим догађајима везаним за безбједност објекта,
- по завршетку обезбјеђења подноси извјештај.

Ванредно обезбјеђење је обезбјеђење које се поставља у случајевима када постоји основана сумња да ће објекат бити нападнут на било који начин, као и случају када се у непосредној близини објекта врше демонстрације које су директно усмјерене против објекта или личности која се обезбјеђује, када се нарушава или може очекивати нарушавање јавног реда и мира у већем обиму у непосредној близини штићеног објекта, као и свим другим случајевима када постоје реална сазнања о могућем угрожавању објекта.

Ванредно обезбјеђење се спроводи на основу наређења одговорног непосредног руководиоца.

Обично се у оваквим ситуацијама обезбјеђење координише и са другим организационим јединицама полиције, а по могућности се радници полиције опремају другим наоружањем и заштитном опремом.

1.9. Превентивно–техничке мјере

Превентивно-техничке мјере обезбјеђења предузимају се ради:

- откривања и уклањања експлозивних, запаљивих, радиоактивних и других опасних материја,
- откривање и уклањање прислушних средстава,
- установљивање и отклањање техничке неисправности на уређајима у штићеном објекту,
- спречавање тајног и насилног продирања у штићени објекат у којем се налази штићена личност,
- заштита од пожара⁶⁸,

---

⁶⁸ Пожар је неконтролисано сагоријевање које се одвија мимо интереса друштва и може довести до

- спречавање угрожавања штићеног објекта и саме личности у њему употребом савремених борбених средстава.

Техничко обезбјеђење је обезбјеђење објеката, имовине и лица техничким средствима и уређајима, у складу са прописима и прописаним стандардима.

Зависно од саме намјене, односно циља који се жели постићи у заштити разликујемо следеће врсте превентивно техничке заштите:

1) Противдиверзиона заштита

Мјере противдиверзионе заштите предузимају се ради откривања и отклањања експлозивних, запаљивих, радиоактивних и других опасних материја којима се може угрозити безбједност одређене личности и објекат у коме се она налази.

У историји и самој пракси познат је велики број диверзантско-терористичких акција на објекте у којима се налазе штићене личности.⁶⁹

За извођење диверзантско–терористичких акција и атентата користе се разне врсте експлозивних направа и експлозива.⁷⁰

Акција се може извршити на више начина:

- постављањем експлозивних направа и бомби на одређена мјеста, односно у одређене објекте или превозна средства⁷¹,
- бацањем бомби на штићену личност,
- слањем експлозивних направа, односно пакета–бомби лицима која се желе уклонити.

У пракси, експлозивне се направе најчешће постављају под моторна возила која користе одређене личности. За извођење тих акција најчешће се користе следеће експлозивне направе:

- потисне експлозивне направе (постављају се најчешће испод сједишта),
- вибрационе експлозивне направе (активирају се покретом),

угрожавања физичког интегритета људи, па чак и до губитка људских живота.

⁶⁹ Први покушај извођења диверзантско-терористичке акције употребом експлозива забиљежен је још давне 1605. године на енглески парламент.

⁷⁰ Први човјек који је употребио експлозив да би убио неког владара, наводно, био је Италијан Феличе Орсини, који је 14. јануара 1858. године поставио бомбу тешку око 15 килограма под кочију Наполеона III, када се он упутио у оперу. Бомба је проузроковала велику експлозију, али тек када је Наполеон III био у опери.

¹⁵ Један од првих случајева-покушаја угрожавања безбједности одређене личности, односно атентат на неку личност, кориштењем пакета-бомбе, регистрован је 13. марта 1943. године, када је покушан атентат на Адолфа Хитлера, при његовом повратку специјалним авионом из Смоленска, гдје је био у посјети главном штабу групе армија „Центар“. У једном пакету биле су спаковане двије флаше коњака са експлозивом и механизмом за активирање.

- ротирајуће експлозивне направе (активирају се приликом окретања помоћу живиног прекидача),
- термичке експлозивне направе (постављају се на издвуну грану или мотор возила),
- потезне експлозивне направе (постављају се на врата возила или полугу дизне карбуратора),
- експлозивне направе које се активирају теледириговано,
- темпирана бомба са временским (сатним) упаљачем.

У посљедњих десетак година у свијету је изведено више акција угрожавања безбједности одређених лица, упућивањем на њихову адресу пакета, односно писама–бомби. Мето напада били су, између осталих, њемачки канцелар Аденауер, амерички предсједници Форд и Картер, њемачки канцелар Кол и други.

Највећи број таквих акција изведен је у САД и неким западноевропским земљама (Енглеска, Њемачка, Француска. Аустрија).

2) Заштита од прислушкивања (противприслушна заштита)

Заштита од прислушкивања састоји се у откривању и уклањању прислушних уређаја, као и предузимање одређених мјера заштите од прислушкивања.

Техничке могућности за шпијунирање достигле су готово степен савршенства. Шпијунажа је продрла у све области јавног и приватног живота: у политику, правосуђе, предузећа, фабричке хале, сале за конференције и у безброј станова. Данас је шпијунажа у војним и политичким правилима правило а не изузетак. Нико више није сигуран. Свако може бити прислушкиван: у канцеларији, стану па чак и на неком усамљеном мјесту у шуми или парку. Може се слободно рећи да не постоји ни једно мјесто гдје би се човјек могао осјећати сигурно од „њушкала“.

Нови модели прислушних уређаја свакодневно се усавршавају.

Развој транзисторске технике и примјене аутоматског укључивања омогућава конструисање веома ситних микрофона (величине главе чиоде⁷²) који се чак може закачити на ревер сакоа а преко кога се добро чује на даљини и преко 200 метара и тако малих предајника да се могу практично свуда смјестити.

Има тврдњи са су апарати за прислушкивање тако мали да их ни један мјерни инструмент не може открити.

---

¹⁶ Величина од 2-4 милиметра

➤ *прислушкивање непосредних разговора,*

Под тим се подразумева илегално снимање разговора који се воде у затвореним озвученим просторијама, или пак на отвореном простору. У зависности од врсте уређаја, средстава и техничких рјешења најчешће се примјењују: жичани системи (класична комбинација микрофона и рачунара, који су међусобно повезани каблом) и бежични системи (функционише тако да радио-предајник или тзв. „стјеница“ постављена у озвученој просторији емитује електричне сигнале до одговарајућег радио пријемника у прислушном центру или на неком другом мјесту)

➤ *прислушкивање телефонског и телеграфског саобраћаја*

Под тим подразумијевамо снимање техничким средствима саобраћаја који се одвија путем јавних телефонских и телеграфских линија са циљем утврђивања не само садржаја поруке него и идентитета лица лица који их размјењују.

Сам технички поступак “озвучавања” телефонских односно телеграфских линија прилично је једноставан. Сваки телефонски апарат повезан је са телефонском центаралом водом у облику телефонског кабла или ваздушне телефонске линије. Ако се на било којој тачки тог вода прикључе телефонске слушалице биће могуће прислушкивати све телефонске разговоре који се преко њега обављају.

Жичне телеграфске везе се прислушкују на сличан начин као и телефонске везе. У телеграфском прислушном центру умјесто магнетофона поставља се исти телеграфски уређај какав се користи и за прислушкивање телеграфске везе.

У посљедње вријеме све више се говори и пише о неким новим, савременим, модерним средствима за прислушкивање као што су: ласери, ултразвучне технике, радарски зраци, снимање електромагнетног поља генерираног од компјутера, снимање телефонски разговора помоћу извиђачких сателита.

Да би се спријечио сваки покушај илегалног уграђивања прислушних средстава у објекте у којима се налазе штићене личности предузимају се следеће мјере:

- одређене безбједносне мјере у току израде пројектне документације за објекат,
- одређене мјере противприслушне заштите у току изградње, односно адаптације објекта и просторија,

- противприслушни преглед штићеног објекта, просторија, опреме, уређаја, и инсталација у њему по завршетку изградње или адаптације прије самог усељења у њега⁷³,
- редовни и ванредни противприслушни прегледи штићених објеката и одређених просторија,
- противприслушни преглед поклона и других предмета намијењених штићеној особи прије уношења у штићени објекат,
- заштита од прислушкивања преко телефона и телефонских уређаја односно инсталација,
- штићене особе разговоре требају водити у просторијама у којима је најмања вјероватноћа и могућност за прислушкивање

3) Заштита од тајног или насилног упада у штићени објекат (противпровална заштита)

Под противпровалном заштитом, односно заштитом од тајног или насилног упада у објекат који користи, односно у коме се налази штићена личност подразумијева се примјена мјера које треба да спријече, алармирају и неутралишу сваки неовлаштен приступ непозваних лица у њега.

Мјерама заштите од тајног или насилног упада у објекат у коме се налази штићена личност се:

- спрјечава улазак у штићени објекат, односно рестриктивни простор,⁷⁴
- примјеном: физичких баријера (ограде, металне решетке, блиндирана врата), специјалних брава на вратима и прозорима, контрола приступа (бедеви. идентификационе картице, итд.) и освјетљењем прилазних путева.

➤ алармира и неутралише сваки неовлаштен приступ објекту у коме се налази штићена личност примјеном алармних уређаја, тв система затвореног круга.

За заштиту од тајног или насилног упада у обекат у коме се налази штићена личност користе се: разни алармни системи заштите, тв системи затвореног круга,

---

⁷³ Оваквим прегледом амерички стручњаци су открили преко 1200 прислушних апарата у својој новој амбасади у Москви.

⁷⁴ Под рестриктивним простором подразумијева се како отворен тако и затворен простор, поједине просторије, дјелови просторија и слично, који су због осјетљивог садржаја доступне само одређеним лицима.

металне и бетонске препреке, систем освјетљења, блиндирана врата и непробојно стакло, разни знаци забрана и обавјештења...

Алармни систем заштите

Комплетан систем техничке заштите коришћењем алармних система обухвата: заштиту унутрашњег простора објекта и заштиту његовог периметра (гранични простор око објекта, који сачињавају ограда и простор између ограде и објекта).

Основни елементи алармног система су: сензори, алармна централа, управљачки уређај, индикатори аларма и даљинска дојава аларма које нећемо детаљније објашњавати. Сви елементи система техничке заштите заштићени су од неовлаштенот отварања и покушја онеспособљавања њиховог рада, а спојни путеви од сјечења и кратког споја.

1.10. Унутрашња заштита објекта

Треба да омогућити откривање присуства неовлашћених лица у штићеном простору, покушаје провале у рестриктивни простор и покушаје напада на штићене личности.

Ефикасност заштите зависи највише од правилног избора и коректног постављања сензора. Тако се према функцији коју врше, сензори за унутрашњу заштиту дијеле у три групе: за заштиту простора, за заштиту периферије објекта, за заштиту од напада.

Заштита периметра

Заштита периметра техничким средствима треба да омогући откривање покушаја неовлаштенот уласка у штићени круг, као и откривање кретања непожељног лица у том кругу. Потпуна заштита периметра обухвата: заштиту ограде око објекта и заштиту простора или дијела простора око објекта до ограде. Колико ће бити ефикасна заштита зависи од правилног избора и постављања сензора.

ТВ систем затвореног круга

У систему техничке заштите користи се за контролу.⁷⁵

- непосредне околине објекта у коме се налази штићена личност,
- прилаза објекту, односно критичне тачке на објекту,
- улаза у штићени објекат,
- одређених просторија у штићеном објекту.

У тв систему затвореног круга користе се фиксне и покретне тв камере. ТВ систем омогућава и документовање критичних ситуација у и око објекта, те њихову накнадну анализу.

Металне и бетонске препреке

Користе се као непосредна препрека за улаз у објекат, односно на критичним тачкама на прилазима објекту и око самог објекта ради спречавања приступа објекту и паркирања возила у његовој непосредној близини. Препреке треба да су такве да их је тешко савладати. То су обично разне ограде, рампе, жардињере итд.

Систем освјетљења

У зависности од врсте објекта и његових специфичности у систему заштите користе се и разне врсте рефлектора и свјетиљки у објекту и око њега у коме се налази штићена личност. Мрак је одувијек био и остао најбољи савезник диверзаната и терориста у извођењу њихових акција.

Блиндирана врата и непробојно стакло

Најчешће се у систему заштите користе заштите од тајног или насивног упада у одређене просторије, односно у рестриктивни простор у објекту у коме се налази штићена личност.

Знаци упозорења, забране и давање обавјештења и упутстава

Упозорење упућује на опасно опхођење са ризиком. Упозорења морају бити дата на такав начин да не изазову неспоразуме. Оно треба да буде усмјерено на конкретан ризик, да буде јасно и енергично изнијето.

---

⁷⁵ Даничић М., Стајић Ј., *Приватна безбједност*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2008, стр. 186.

Забрањивање као радња може бити усмјерена и према лицима којима пријети одређена опасност а они тога нису свјесни. Сврха постављања знака забране је да непозвано и непожељно лице упозори и опомене да је неки поступак забрањен. Забрана треба да буде истакнута на видљивим мјестима у облику текста или одређеним јасним знацима, тако да лица могу благовремено да је уоче. Саме забране и обавјештења нису увијек довољни да би омогућиле угроженим лицима одговоран однос према ризицима.

Инструкције могу бити дате не само у текстуалном облику него и путем одређених знакова или симбола под претпоставком да је њихов садржај јасан просјечном грађанину.

Заштита од пожара или противпожарна заштита (ППЗ)

Заштита од пожара је дјелатност од посебног значаја и представља скуп мјера, радњи и поступања организоване, нормативне, образовне и техничке природе које преузимају све организационе јединице ради спречавања пожара на објектима, средствима и просторијама. Уколико дође до избијања пожара уштићеном објекту, односно објекту у коме се налазиштићена личност радници на обезбјеђењу треба да:

- активирају апарате за гашење пожара,
- обавијесте ватрогасну јединицу,
- обавијесте дежурну службу оперативног дежурства,
- узбуне околину одређеним знаком,
- обавијесте одговорног руководиоца,
- искључе електричну струју преко главног прекидача,
- запаљиве и експлозивне направе уклонити из угроженог простора,
- до доласка ватрогасне екипе треба гасити пожар сабрано и мирно и
- уколико пријети опасност поштићену личност треба извршити евакуисање по унапријед утврђеном путу и поступку.

1.11. Санитарно–техничке, биолошке и хемијске мјере обезбјеђења

Ове мјере се предузимају са циљем проналажења и уклањања биолошких и хемијских материја штетних по здравље и опасних по живот које објекат иштићене личности у њему могу угрозити преко ваздуха, воде, хране и предмета опште употребе.

Најчешће мјере које се предузимају да би се ово спријечило су:

- санитарно-технички прегледи одређених објеката (које користе штићене а то су угоститељски објекти, ресторани, хотели итд.),
- остваривање увида у санитарни статус особља које рукује животним намирницама и лијековима са којима штићена личност долази у контакт,
- остваривање увида у здравствену исправност и квалитет прехранбених и других артикала,
- контрола хигијене транспорта и ускладиштења животних намирница,
- мјере дезинфекције, дератизације,
- ангажовање одређених инспекцијских служби и других специјализованих органа.

1.12. Мјере здравствене заштите

Мјере здравствене заштите предузимају се ради заштите живота и здравља штићене личности, а обухватају:

- мјере превентивно–медицинске заштите,
- пружање опште и хитне медицинске помоћи,
- амбулантно-поликлиничке услуге,
- стационарно испитивање,
- лијечење и рехабилитација у здравственим установама,
- здравствено обезбјеђење за вријеме одржавања сједница, највиших државних органа, дежурство специјализованих љекарских екипа, ангажовање специјалних санитетских возила,
- здравствено обезбјеђење председника државе, а по потреби и других личности, приликом путовања у земљи, односно путовања и боравка у иностранству.

1.13. Заштита резиденцијалних објеката

Резиденцијални објекти могу се користити од стране одређених личности стално, повремено или привремено.

Сталним резиденцијама сматрамо оне објекте у којима одређене личности бораве стално (службено или приватно) тј. служи за рад и приватне потребе (разни приједи делегација или појединаца, договори, конференције и сл.).

Повременим резиденцијалним објектима сматрамо оне објекте који су намјењени за повремени боравак одређене личности (нпр. љетна или зимска резиденција). Ови објекти се обично користе у једном временском периоду у току једне календарске године, тј. служе за краћи боравак.

Под привременим резиденцијама, оне објекте или дијелове објеката који у датој ситуацији користе одређене личности за свој повремени боравак (вила, апартман у хотелу, цијели спрат и сл.).

Различита су мјеста гдје могу да буду резиденције. Ови објекти могу да се налазе у насељеном мјесту, у близини државне границе, у зони гдје је ограничен приступ лицима и возилима.

Одређени поступци у њиховој заштити зависе од тога да ли у таквом објекту постоји сталан безбједносни режим или се он повремено спроводи, да ли има неких објеката који доминирају над овим објектом, колика је удаљеност од овог објекта до мјеста за слободни пролаз или приступ, да ли око објекта има мањих комплекса земљишта и сл.

У непосредној околини ових објеката спровode се сталне превентивне мјере заштите које обухватају ограничење изградње нарочито високих објеката, откупљивање појединих објеката или се уколико то дозвољавају могућности, врши иселјавање непожељних лица, стриктно спровођење прописа о пријављивању лица којима се издаје објекат, забрана паркирања, заустављања уз сами објекат, предузимање противпожарних мјера и др.

Заштита оваквих објеката се врши физичким обезбјеђењем (службом обезбјеђења), мјерама техничког обезбјеђења, мјерама заштите запослених лица у резиденцијама и осталим мјерама заштите. Посебна пажња се посвећује лицима која раде у овом објекту.

Служба која врши обезбјеђење у самом објекту има значајну улогу. Сви припадници обезбјеђења морају савршено добро да познају штићену личност његову породицу и ближу родбину.

Служба обезбјеђења треба да посједује одређену документацију, како за штићену личност, тако и за њену породицу. Изузетно је битан тзв. тајни досије.⁷⁶ У том досијеу, поред биографских података, треба да се налазе и фотографије штићене личности, њене уже породице (жена и дјеца).

---

⁷⁶ Крстић, О., Кривокапић, В., *Криминалистика тактика II*, Београд, 1999, стр. 385.

Поред фотографија битно је да се ту налазе и ознаке крвних група, као и дактилоскопске отиске. Нису на одмет такођер и снимљени гласови руководиоца и његове породице.

Поред свих ових података битно је да се ту налазе: планови просторија, намјештаја, опреме, затим посебни документи о мјерама које треба предузети у случају отмице, да би се што прије дошло до ослобађања и до хапшења отмичара. За такве ситуације треба предвидјети и преговарача са отмичарима и његово име одмах унијети у досије. Посебно се морају разрадити мјере безбједности које се односе на дјецу штићене личности, под условом да она похађају школу. Унапријед се морају знати правила понашања у случају да ШЛ буде отета.

1.14. Обезбјеђење објеката у којима се штићена личност налази

Под обезбјеђењем објеката подразумијева се скуп мјера и радњи које планирају и предузимају надлежни органи и службе безбједности у њиховој заштити, као и заштити лица која по било ком основу бораве у њима.

Објекти се обезбјеђују у складу са законима и подзаконским актима правног лица. На основу тих прописа за сваки штићени објекат доноси се посебан план мјера обезбјеђења који је прилагођен специфичностима самог објекта. План мјера доноси шеф службе обезбјеђења по одобрењу, односно уз сагласност старјешине–руководиоца органа, односно правног лица.

План мјера обезбјеђења садржи:

1) *процјену безбједносне ситуације о угрожености објекта*. Процјена безбједносне ситуације треба да садржи сва безбједносна сазнања од значаја за заштиту објекта и лица која се налазе у њему (од кога и како може бити угрожена безбједност објекта и лица). Процјена безбједносне ситуације је најважнији дио плана, пошто се на основу ње планирају и предузимају одговарајуће мјере обезбјеђења - процјена мора у сваком тренутку бити актуелна,

2) физичке мјере обезбјеђења (унутрашње и спољашње обезбјеђење). Детаљно разрађени задатци лица које врши послове обезбјеђења као и поступци за сваки конкретан случај,

3) мјере превентивно–техничке заштите (противдиверзиона заштита, заштита од тајног или насилног упада у објекат или одређену просторију, мјере заштите од пожара),

4) санитарно техничке, биолошке и хемијске мјере обезбјеђења,

5) скице штићеног објекта, односно подручја под безбједносном заштитом са назначеним тзв. критичним тачкама.

У систему заштите одређених објеката и лица ангажују се, у оквиру свог дјелокруга рада, одређени органи и службе безбједности, који предузимају одређене мјере обезбјеђења: оперативно–превентивне; физичке; превентивно техничке; санитарно–техничке, биолошке, хемијске и мјере здравствене заштите.

1.15. Здравствено обезбјеђење

Ове мјере састоје се у предузимању потребних превентивних мјера и радњи, у циљу остваривања здравствене заштите штићених личности. Поред планом, у конкретним ситуацијама предвиђених, ове мјере се могу предузимати и на захтјев стручних служби или самих штићених личности.

Обезбјеђење се врши предузимањем три степена обезбјеђења:

1. Први степен: подразумијева максималне снаге и средстава, примјену свих потребних оперативних, физичких, техничких, санитарно–биохемијских и других мјера и радњи Министарства унутрашњих послова и остваривање сарадње са другим чиниоцима. Мјере обезбјеђења по првом степену обично се предузимају при обезбјеђењу највиших страних личности (шефова појединих држава или влада), када бораве на нашем подручју, као и обезбјеђењу других штићених личности када то актуелна процјена стања безбједности налаже.

Код примјене овог степена обезбјеђења врши се максимално ангажовање људства, а посебна пажња се посвећује праћењу намјера диверзантско–терористичких група и других организација, које у свом дјеловању користе силу.

Предузимају се превентивно–безбједоносне мјере у односу на лица, објекте, трасе и подручја боравка и кретања штићених личности, а у оквиру закона и репресивне мјере према појединцима, за које се оцијени да могу угрозити безбједност штићеих личности и објеката у коме се оне налазе.

Провјеравају се подаци за лица која се повремено или стално ангажују на пословима од значаја за обезбјеђење лица, која бораве или раде у непосредној близини објекта која користе штићене личности.

Посебна пажња посвећује се контроли превозних средстава, контроли пријављивања пребивалишта и боравишта грађана, контроли набављања, држања и ношења оружја, као и производњи, промету и ускладиштењу експлозивних запаљивих течности и гасова.

У оквиру ових мјера организују се технички прегледи објеката и њихове уже околине у којима бораве или раде штићене личности, прегледају се средства превоза, трасе кретања.

Предузимају се мјере на откривању и спречавању дејства прислушних уређаја и злоупотреба инсталација, врши се преглед пакета и других материјала при уношењу у објекте.

Ангажују се болнички капацитети, љекарске и специјализоване санитарно-биохемијске екипе, врши контрола прехранбених и других артикала, контрола здравственог стања особља, хигијенских услова транспорта и ускладиштења намирница.

По потреби врши се шире обезбјеђење по дубини, запосједањем доминантних тачака, што зависи од конкретне процјене временских услова, карактеристика терена и других конкретних услова.

2. Други степен: обухвата примјену оперативно–превентивних и других мјера обезбјеђења главних праваца, кретања и пунктова са смањеним снагама у односу на први степен.

Мјере обезбјеђења по другом степену, углавном се предузимају при обезбјеђењу одређених домаћих и страних личности за вријеме боравка у Републици Српској (замјеници шефова страних држава, предсједници влада или парламената), одређених страних државних и званичних делегација, при групним путовањима и присуству већег броја личности које се посебно обезбјеђују.

3. Трећи степен: подразумјева примјену редовних мјера оперативног и физичког обезбјеђења, а на захтјев и по потреби предузимање техничких и санитарно–биохемијских мјера обезбјеђења.

2. Мјесто и улога обавјештајних служби у обезбјеђењу штићених личности

Појам обавјештајна служба се данас дефинише као специјализована, релативно самостална институција државног апарата, овлашћена да легалним али и тајним средствима и методама, прикупља значајне обавјештајне податке и информације о другим државама или њеним институцијама и могућим унутрашњим противницима сопствене државе, потребне за вођење политике земље и предузимање других поступака у миру и рату и да сопственом активношћу самостално или у сарадњи са другим државним органима, спроводи дио државних и политичких циљева земље. Обавјештајна служба ствара услове да руководство државе своју активност усмјерава само на поузданим, вјеродостојним и тачним подацима.⁷⁷

Обавјештајне службе великих сила имају искључиво офанзивни карактер док мале земље које воде самосталну политику имају дефанзивни карактер.

Опште карактеристике обавјештајних служби су:

1. представљају инструмент у функцији реализације виталних интереса носилаца власти;
2. имају обиљежја тајности;
3. превентивност се јавља као основна функција;
4. дјелује кроз обавјештајну и субверзивну активност као два основна вида;
5. примјењује специфичне методе и средства;
6. користи достигнућа науке и технологије у процесу рада;
7. оне су специјализоване и професионалне;

2.1. Безбједносне процјене

Појам безбједносна процјена чини синтагма од појмова безбједност и процјена.⁷⁸ Синтагме су синтаксичке јединице у којима су две или више ријечи обједињене значењем и функцијом у реченици. У овом случају, ријеч је о лексичко–семантичкој анализи на основу које треба да се одреди значење појма безбједносна процјена. Термин безбједност користи се за означавање много ширег појма од изворног значења.

---

⁷⁷ Закон о Државној агенцији за истраге и заштиту, "Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 27/04.

⁷⁸ Милосављевић, Б., *Теоријске основе безбедносне процјене*, Војно дело, број 2/2012, стр. 139.

Под њим се подразумијева жељено стање система које се постиже отклањањем пријетњи и ризика који долазе из и изван система. Безбједност је појам са вишеструким значењем.

Најчешће се тумачи на основу претпоставке да се под тим термином подразумијева одређено стање, организација, функција или систем, или све то заједно. Дефиниција појма безбедности нема опште прихватљив садржај јер се тим појмом обухватају веома различити елементи, појаве и односи у друштвеној, природној или техничкој сфери. Но и поред тога, при одређивању појма безбједност полази се углавном од става да је безбједност основни атрибут државе и да је у вези са њеном заштитном функцијом. Појмом безбједност су у најширем политичко–правном смислу обухваћене мјере и активности чувања и заштите од угрожавања независности и интегритета једне земље (држава, нација) и унутрашњег уставног и правног поретка.

У првом случају ријеч је о спољној, а у другом – о унутрашњој безбједности. Према објекту заштите, разликују се национална, јавна, колективна, лична и имовинска безбедност, али и њени остали облици.

Појам процјена, најшире схваћен, значи одређење или утврђивање вриједности о нечему, о некој области живота и дјеловања. У етимолошком смислу, користи се за означавање некаквог или нечијег мишљења или суда о својствима, вриједностима и нечему што је значајно за неку област живота и дјеловања. Ако се у етимолошком смислу споје та два појма и поређају у хијерархијском логичком низу, добија се значење синтагме које одражава њен суштински семантички и синтаксички карактер. Из тога произилази да је процјена процес мисаоне и практичне активности у којој се, на основу провјерених и сређених података и чињеница, уз примјену научних метода и искуства, доносе закључци о предмету процјењивања.

Такво схватање појма процјене задовољава практичне потребе. При рјешавању сваког проблема (задатка) анализирају се одређени чиниоци. Након тога, приступа се процесу у којем се сви дијелови проблема повезују и синтетишу у јединствену цјелину. За сваку могућу варијанту предвиђају се позитивни и негативни ефекти, а на основу њих – доноси закључак о одређеном проблему.

Процјена је посебан вид објашњења безбједносне појаве јер се не зауставља на објашњењу узрочно-последичних веза у појави, и појаве са свијетом.⁷⁹

---

⁷⁹ Стевановић, О., *Руковођење у полицији*, Полицијска академија, Београд, 2003, стр. 154.

У њој се настоји да се објасне и друге унутрашње и спољне везе одређене појаве, али и однос и снага тих веза и односа који појаву усмјеравају у одређеном правцу и утичу на њен карактер, манифестационе облике и посљедице које изазива. Према томе, процјеном треба да се укаже на снагу и доминацију појединих елемената који утичу на структуру и карактер појаве.

Према неким ауторима, процјена је мисаона активност којом треба, на основу анализе, предвидјети могући развој и тенденцију развоја безбједносних ситуација у будућности. Осим тога, процјена се дефинише као обавјештајни документ вишег степена који настаје у процесу свестраног и темељитог проучавања релевантних информација добијених из обавјештајних и других извора, као и свих елемената и чинилаца који су значајни за област стратегијске и обавјештајне дјелатности. Према доктринарним документима, а један од њих је документ под називом обавјештајне процедуре, безбједносном процјеном систему командовања треба да се обезбједе поуздани подаци (информације) за доношење одлуке о планираним акцијама (операцијама). Предмет обавјештајне процјене је анализа противникове ситуације и оцјена његових способности, вјероватних намјера и тока акција у одређеном времену. Процес стварања процјене обухвата анализе појединих ситуација, али и цјелокупне ситуације. Дакле, процјена је низ аналитичких и логичких мисаоних процеса. Методе и етапе у реализацији могу да се мијењају и да варирају у зависности од разних утицаја који потичу од предмета процјењивања. У доктринарним документима која се, на примјер, искључиво односе на супротстављање тероризму, безбједносна процјена се дефинише као континуирани процес прикупљања и провјеравања свих расположивих информација у поступку идентификације терористичких циљева.

Под безбједносном процјеном ситуације, према Лексикону безбједности,⁸⁰ подразумијева се анализа одређених чинилаца који, појединачно и скупно, утичу на степен безбједности у датој средини. У закључном дијелу процјене исказује се прогноза будућих понашања, тј. активности носилаца угрожавајућих дјелатности и задаци целокупног система безбједности у супротстављању таквој дјелатности. Осим тога, безбједносна процјена се одређује и као први и основни корак у планирању безбједносних мјера и постављању организационе структуре која треба да спроведе прописане мјере и поступке.

---

⁸⁰ Ђорђевић, О., *Лексикон Безбедности*, Партизанска књига, Београд, 1986.

Она треба да укаже на главне безбједносне проблеме због чијег се рјешавања прописују безбједносне мјере и процедуре и доносе безбједносни планови. Од квалитета процјене зависи квалитет цјелокупног система безбједности. Слична дефиниција садржана је и у доктринарним документима НАТО-а, у којем је процес стварања процјене први корак у супротстављању пријетњама и основ за предузимање осталих безбједносних мјера.

Безбједносна процјена је и мисаони процес, у којем треба, на основу анализе безбједносних података, да се процијени, тј. предвиди, могући развој безбједносне ситуације у будућности.

Безбедносна процјена је анализа одређених чинилаца који, појединачно или скупно, утичу на степен безбједности у одређеној средини или друштву, али и анализа организованости и спремности система (службе) безбједности да се супротстави угрожавајућим дјелатностима. Приликом разматрања безбједносне ситуације оцјењују се разна латентна и тренутна конфликтна стања, њихови узроци и могући развој. Закључни дио процјене треба да садржи прогнозу будућих понашања и активности носилаца угрожавања безбједности.

Под тако дефинисаном процјеном подразумевају се:⁸¹

1. анализа,
2. предвиђање и
3. закључивање.

Процјена даљег развоја безбједносних догађаја је мисаони процес у којем се, на основу анализе безбједносних података, процјењује, односно предвиђа могући развој безбједносне ситуације у будућности. Таква процјена има изузетну важност јер чини основу за правовремено планирање и организовање ради предузимања превентивних мјера.

Безбједносни задаци су завршна фаза, у којој се одређују задаци за све организационе јединице или поједине дијелове. Они су основа за даље поступање и активности органа и система безбједности, ради предузимања мјера отклањања опасности и угрожавања безбједности.

У прошлости су многи системи безбједности пропадали или су драстично мијењани искључиво због погрешних процјена.

---

⁸¹ Ђорђевић, О., *Лексикон Безбедности*, Партизанска књига, Београд, 1986.

Да би процјена одговарала захтјевима, неопходно је да се избјегну сви стереотипи, да се ослободи свих сувишних детаља, општих и познатих чињеница, и свега што је чини непотребно опширном.

2.2. Праћење безбједносне ситуације

Као што је раније речено, праћењем безбједносне ситуације прикупљају се релевантни подаци за процењивање угрожености личности. Подаци који се прикупљају ради процјењивања ситуације односе се на:

1. Штићену личност, сопствене снаге, предности и слабости,
2. Мјесто становања штићене личности,
3. Мјесто рада штићене личности,
4. Процјена безбједносне свијести и културе и спречавање отицања повјерљивих података који се односе на безбједност и заштиту штићене личности.

Штићена личност, сопствене снаге, предности и слабости

Ради се о једном од најосјетљивијих сегмената претходних радњи у заштити личности, јер се штићене личности у пракси тешко одричу нарушавања приватности и овакве податке је најбоље прикупљати од саме штићене личности са много пажње, уз састављање адекватне листе питања на која би личност требало да одговори.

Прије прикупљања било каквих података о штићеној личности потребно јој је предочити значај прикупљања ових података и неопходност тимског рада.

Током рада на обезбјеђењу личности стално треба развијати и подизати на виши ниво безбједносну свијест и културу код саме штићене личности, али и код чланова породице и читавог тима који обезбјеђује штићену личност.

Оваквој личности не треба ниједног момента дозволити да сама одлучује о својој безбједности, а између штићене личности и тима за обезбјеђење мора владати узајамно повјерење и непосредна сарадња.

Посебно се морају прикупљати правовремени подаци о свим плановима и активностима штићене личности који се као такви морају штитити посебним мјерама и не смију отицати како од саме личности, тако и од лица која долазе у контакт са штићеном личношћу у оквиру својих свакодневних радних обавеза.

Посебан значај има прикупљање информација о здравственом стању штићене личности, о тежим болестима и лијековима које користи.⁸² Ова сазнања потребно је, уз знање и одобрење штићене личности, прикупљати у сарадњи са њеним љекаром.

Мјесто становања штићене личности

Са аспекта заштите личности по мјесту становања, ови подаци су изузетно значајни, а посебно из разлога што је било више случајева у свијету да штићене личности страдају управо у стамбеном простору.

Потребно је прикупљати податке и информације о локацији стамбеног објекта, улица, број, спрат и стан, да ли се ради о стану у стамбеној згради или кући, те податке о лицима која станују у непосредном окружењу штићене личности, посебно податке о криминогености лица која станују у окружењу. Такође, потребно је идентификовати и лица која могу по својим објективним могућностима пружити правовремене информације о евентуалном угрожавању штићене личности или објекта у коме станује. Осим ових података, о мјесту становања штићене личности неопходно је прикупљати податке о миграцијама у непосредном окружењу штићене личности, односно настањивање нових лица након што се започне са заштитом. Ти подаци се углавном свде на податке о лицима која су се доселила у непосредно окружење штићене личности, да ли се ради о породицама или појединцима и паровима без дјече или евентуално о неформалним групама које су изнајмиле станове ради вршења професионалне дјелатности, спортских активности, вјерских обреда и сличних активности.

Неопходно је утврдити да ли у близини мјеста становања постоје напуштени објекти, куће, предузећа, објекти погодни за скривање, те објекти погодни за осматрање и сл.

Допуна података о месту становања може се вршити и повременим осматрањем објекта у коме станује штићена личност. Осматрање је потребно вршити прикривено у криминалистичко–тактичком смислу.

Мјесто рада штићене личности—Када су у питању штићене личности које штите државне службе (војска, полиција и службе безбједности), дакле личности које имају право на заштиту од стране специјализованих државних органа, ови послови су много једноставнији и лакши за службена лица којима су ови послови повјерени с обзиром на то да се ради о већ, углавном провјереним лицима, која су најчешће радници државних органа.

---

⁸² Борисављевић, С., *Безбедносна појава и безбедносна информација*, Безбедност, број 1, Београд, 1992.

Имајући у виду да потенцијални носиоци угрожавања безбједности штићене личности могу покушати стварати ослонце у непосредном окружењу штићене личности, због тих разлога је потребно извршити додатна и континуирана провјеравања лица која су запослена у непосредном окружењу штићене личности.

Посебно је потребно обратити пажњу на она лица која су склона неким од порока или прекомјерном трошењу новца, коцки, као и на она која су у дуговима.

Уколико оваква лица раде у непосредном окружењу штићене личности, могу бити погодна мета носилаца угрожавања безбједности штићене личности која би их могла ангажовати уз новчану надокнаду да на посредан или непосредан начин угрожавају безбједност штићене личности. Такође, потребно је обратити пажњу на лица која по свом радном мјесту имају могућности да утичу на организацију рада у окружењу штићене личности (руководиоци појединих организационих јединица).

Лица за која се утврди да представљају потенцијалну опасност и ризик за безбедност штићене личности, требало би без одлагања премјестити на друга одговарајућа радна мјеста гдје немају могућности утицаја на безбједност штићене личности. Такође, лица за која се утврди постојање и најмањег степена вјероватноће да би могла угрозити безбједност штићене личности, потребно је ставити под дискретну оперативну контролу у криминалистичко–тактичком смислу. За безбједност штићене личности посебно је значајно да се спријечи отицање тајних података на мјесту рада.

3. Развијање безбједносне свијести и културе и спречавање отицања повјерљивих података који се односе на безбједност и заштиту штићене личности

Безбједносну културу дефинишемо као скуп усвојених ставова, знања, вјештина и правила из области безбједности испољених као понашање и процес о потреби, начинима и средствима заштите личних, друштвених и међународних вриједности од свих извора, облика и носилаца угрожавања, без обзира на место или вријеме њиховог испољавања.⁸³

---

⁸³ Даничић М., Стајић Ј., *Приватна безбједност*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2008, 218-221.

Када је ријеч о обезбјеђењу и заштити личности често се дешава у пракси да је безбједносна свијест и култура штићених личности, али и лица којима је овај задатак повјерен као извршиоцима, на веома ниском нивоу.

Наиме, веома лако (лакомислено) долази до несвјесног отицања података који представљају војну, службену (за државне органе који учествују у заштити личности) или пословну тајну (за приватне безбедносне компаније), које погодује непосредном физичком угрожавању штићене личности.

Да би се овакве појаве превазишле, неопходно је стално кроз обуку људства ангажованог на обезбјеђењу и заштити личности непрекидно указивати на потребу заштите података о свим елементима који могу утицати на безбједност штићене личности. Поред тога, неопходно је и штићеној личности развијати свијест о томе да је ради његове личне безбједности неопходно да се придржава правила и упутстава која се односе на провођење мјера безбједности.

Службена лица, запослена у државним органима на пословима обезбјеђења и заштите личности, заштиту тајних података врше у складу са законским и подзаконским актима, а због законских санкција дјелимично је присутан страх од отицања тајних података, па се ове правне норме углавном поштују.

Проблем се јавља код приватних безбједносних компанија, па се код запослених у овим компанијама уговором о раду и радним процедурама прописује понашање запослених у случајевима нарушавања заштите тајности података о начину обезбјеђења и заштите штићене личности.

Овим радним процедурама, такође, потребно је учинити одговорним све запослене да сва сазнања о отицању података пријаве руководству ради предузимања адекватних мјера према починиоцима, односно носиоцима отицања тајних података. Према лицима која су ангажована на обезбјеђењу и заштити личности а преко којих долази до отицања тајних података потребно је предузимати поред репресивних и превентивне мјере и самим тим им онемогућити приступ овим подацима.

ЗАКЉУЧАК

Чињеница је и општи закључак да готово све земље у оквиру свог система развијају систем националне безбједности, посебно подсистем који се бави проблематиком безбједности и заштите штићених личности, односно њиховом заштитом од савремених ризика и пријетњи као што су тероризам и организовани криминалитет.

Дакле, преовладавајући број држава савременог свијета суочен је са угрожавањем сопствене безбједности тероризмом и организованим криминалитетом. Свака држава има свој специфичан систем заштите од ових врста опасности. Неке државе су свој ниво одбране уздигле на највиши ниво (нпр. САД су објавиле глобални рат тероризму, Србија је после убиства премијера Зорана Ђинђића објавила рат организованом криминалу, Колумбија води континуиран рат против организованог криминалитета итд.), друге ангажују војску да помаже полицији и сл.

Сталан развој облика угрожавања, уз стално усавршавање метода дјеловања њихових носилаца чија дјелатност се све више интернационализује, захтјевају и већу стручност, сазнање и способност припадника Министарства унутрашњих послова и других субјеката, како би се благовремено уочавале опасности и предузимале превентивне и репресивне мјере на плану отклањања угрожавајућих фактора.

Такав приступ захтјева и спровођење одређених облика образовања, стручног оспособљавања и усавршавања, што све укупно доприноси усавршавању организације и метода дјеловања Министарства унутрашњих послова, с циљем њиховог прилагођавања потребама заштите одређених личности и објеката у којима се оне налазе у свим могућим ситуацијама.

Значајно мјесто у активностима полиције представља и обезбјеђење личности и објеката у складу са важећим прописима Републике Српске. У том сегменту није било озбиљнијих угрожавања безбједности штићених личности и објеката, изузев у одређеним случајевима пријетњи путем писама или у електронском облику, чему је дата одговарајућа пажња у смислу расвјетљавања и појачане заштите.

Такође, предузимане су и одговарајуће активности на провјери обавјештења о могућим угрожавањима личности које се штите, при чему се по озбиљности пријетњи издвајају подаци и информације које су изискивале опсежније провјере и појачане мјере обезбјеђења, укључујући и непосредну сарадњу са другим институцијама безбједности у БиХ и сусједним земљама.

Све мјере заштите, које се предузимају према одређеним личностима морају да буду потпуне, стручне и благовремено предузете како од Министарства унутрашњих послова Републике Српске тако и од других органа безбједности.

Потребно је предузети низ превентивних мјера, почев од оних најопштијих оперативно–превентивних па до здравствених како би се спријечио напад на штићену личност не само од суманутих и поремећених појединаца већ и од добро утренираних и обучених криминалних група.

Досадашња сазнања указују на присутност разних облика угрожавања одређених личности, без обзира на низ мјера предузетих од служби безбједности и других надлежних органа на њиховој заштити. Да ово представља један од најсложенијих и најстаријих проблема говори нам чињеница да су још у старом вијеку па чак и раније вршени неки облици обезбјеђења појединаца (поглавица, краљева, царева, императора и сл).

Сама улога МУП–а Републике Српске у обезбјеђењу штићених личности произилази из законских основа, тј. надлежности за вршење наведених послова. Законодавац је, без сумње, препознао опасности које по државу и друштво у цјелини могу произвести извршени атентати на легитимно изабране представнике власти и сходно наведеном, послове заштите штићених личности повјерио МУП–у Републике Српске, као организацији која посједује најразвијеније капацитете, најобученије припаднике и највећи легитимитет у спровођењу закона.

Заправо, значај обезбјеђивања квалитетне заштите личностима које се посебно обезбјеђују ћемо можда најбоље схватити ако се присјетимо величине и обима посљедица које произилазе из угрожавања безбједности штићених личности (примјер: убиство премијера Србије Зорана Ђинђића, терористички напади на државне институције, амбасаде и сл.), а са друге стране, ефикасно обезбјеђење пружа сигурност, независност и самосталност у раду штићених личности, што им омогућава ефикаснији и квалитетнији рад.

Ако узмемо у обзир сложену двоентитетску структуру Босне и Херцеговине, институције власти у Републици Српској и потребу за вршењем послова обезбјеђења, МУП–а РС у обезбјеђењуштићених личности заузима незамјењиво мјесто јер у овом тренутку не постоји ни једна друга организација или агенција за спровођење закона која би могла да пружи адекватнију заштиту наведеној категорији.

Најзад, као што смо могли претходно да видимо у овом мастер раду, МУП Републике Српске у свом раду, у оквиру својих надлежности остварује професионалну сарадњу са свим другим агенцијама за спровођење закона у Босни и Херцеговини.

ЛИТЕРАТУРА

1. Abrahamzen, D., *Психологија злочина*, Просвета, Београд, 1987.
2. Бошковић, М., *Физичко обезбеђење и заштита објеката*, Бодех, Београд, 1995.
3. Бошковић, Мићо, *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1998.
4. Вајт, Џ., *Тероризам*, Александрија Прес, Београд, 2004.
5. Вејновић, Д., Шикман, М., Радуљ, С.: *Друштвени аспекти тероризма*, Дефендологија, Бања Лука, 2006.
6. Вејновић, Д., Шикман, М., *Дефендологија – друштвени аспекти безбједности модерне државе*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2007.
7. Влајки, Е., *Амерички терор*, Филип Вишњић, Београд, 2013.
8. Гаћеша Д., *Полиција – надлежност, организација, руковођење*, Удружење дефендолога Републике Српске, Глас Српски, Бања Лука, 1998.
9. Гаћиновић, Р., *Тероризам*, Драслар партнер, Београд, 2005.
10. Гаћиновић, Р., *Антитероризам*, Драслар Партнер, Београд, 2006.
11. Давидовић, Д., *Методика рада служби обезбеђења*, Виша школа МУП, Београд, 1981.
12. Даничић М., Стајић Љ., *Приватна безбједност*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2008.
13. Ђорђевић, О., *Лексикон Безбедности*, Партизанска књига, Београд, 1986.
14. *Закон о унутрашњим пословима*, "Службени гласник Републике Српске", бр. 48/03
15. *Закон о Државној агенцији за истраге о заштити*, "Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 27/04.
16. *Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији БиХ*, Службени гласник БиХ, бр. 12/04.
17. *Закон о основима безбједности саобраћаја на путевима Босне и Херцеговине*, "Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 6/06.
18. Илић, Г., *Корупција основни појмови и механизми за борбу*, прво издање, Београд, 2007.
19. Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, друго измењено и допуњено издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012.
20. Јаневски, О., *Највећи светски атентати*, Аранђеловац, 1987.

21. Јовичић, Д., *Организација и надлежност полиције*, Факултет за безбједност и заштиту, 2011.
22. Крстић, О., Кривокапић, В., *Криминалистика тактика II*, Београд, 1999.
23. Костић, И., *Криминалистичка психологија*, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2000.
24. Костић И., *Психологија руковођења у полицији*, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2003.
25. Кулић, Ж., Талијан, М.: *Управљање људским ресурсима*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2010.
26. Кесеровић, Д., *Систем безбједности Европске уније*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2009.
27. Крстић, С., *Безбедносна процена угрожености одређених личности*, Миленијум груп, Београд, 2012.
28. *Кривични закон Републике Српске* (КЗ РС), "Службени гласник Републике Српске", број 49/2003 и 108/2004.
29. Милашиновић, Р., *Извори угрожавања безбедности Југославије*, ФКЗ, Загреб, 1990.
30. Миловановић, Р., *Полицијска психологија*, Полицијска академија Београд, Београд, 1995.
31. Милашиновић, Р., *Амерички поход на свет*, ЗАД, Београд, 1996.
32. Милашиновић, Р., *Терор запада над светом*, ИДИ, Нови Сад, 1999.
33. Милашиновић, Р., *Увод у теорије конфликта*, Факултет цивилне одбране Универзитета у Београду, Београд, 2004.
34. Мандић, Г., *Системи обезбјеђења и заштите*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2004.
35. Мијалковић, С., Кесеровић, Д.: *Основи безбједности*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2010.
36. *Одлука Владе о одређивању објеката и личности који се посебно обезбјеђују*, "Службени гласник Републике Српске", бр. 10/01.
37. *Политичка енциклопедија*, савремена администрација, Београд, 1975.
38. Петровић, С., *Компјутерски криминал*, МУП Републике Србије, Београд, 2000.
39. Пајковић, Д., *Обезбеђење одређених личности и објеката*, МУП Републике Србије, Београд, 2003.
40. Пена, У., Амићић, Г., *Полицијске операције*, Бања Лука, 2007.

41. Рађеновић, Р., *Безбедност личности и објеката*, Београд, 2003.
42. Симић, Р. Бошковић, М.: *Физичко–техничка заштита објеката*, Институт безбједности – Мултиаларм, Београд, 1991.
43. Симеуновић Д., *Теоријско одређење тероризма*, Београд, 2002.
44. Стевановић, О., *Руковођење у полицији*, Полицијска академија, Београд, 2003.
45. Симеуновић, Д., *Тероризам*, Београд, 2009.
46. Стојановић С., *Угрожавање и физичко–техничка заштита*, Институт за политичке студије, Београд, 2007.
47. *Упутство о обиму и начину вршења послова посебног обезбјеђења одређених објеката и личности, шефова страних држава и делегација*, Бања Лука, 2002.
48. Фатић, А., *Криминал и друштвена контрола у источној Европи*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1997.
49. Хофман, Б., *Унутрашњи тероризам*, Народна књига, Београд, 2000.
50. Шикман М., *Тероризам*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2009.
51. Шикман, М., *Организовани криминалитет*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2011.

Часописи:

1. Борисављевић, С., *Безбедносна појава и безбедносна информација*, Безбедност, број 1, Београд, 1992.
2. Бајагић, М., *Тајна Служба САД*, Безбедност, Часопис МУП РС, 5/97.
3. Белић, М., Васић, М., *Историјско–правни аспект послова обезбјеђења одређених личности и објеката*, Безбедност, бр. 1–2/2009.
4. Дамјанов, П., Младеновић, М., *Летопис Гарде 1830–2000*, НИЦ Војска, 2002.
5. Илић, Р., *Феномен тероризма, озбиљна претња човечанства*, Војни информатор, бр. 4–5, Београд, 2004.
6. Мијалковски, М., *Угрожавање безбедности држава*, Војно дело, бр. 2, Београд, 1998.
7. Милашиновић, Р., *Узроци могућих друштвених сукоба у земљама Југоисточне Европе*, Годишњак Факултета безбедности за 2009. годину, Београд, 2009.
8. Милашиновић, Р., *Улога органа унутрашњих послова у сузбијању криминалитета*, Зборник за криминалистичка и социолошка истраживања, број 1, Београд, 1994, стр. 297–304

9. Милосављевић, Б., *Теоријске основе безбедносне процене*, Војно дело, број 2/2012.
10. Савић, А., *Глобална безбедност и тероризам*, Српска политичка мисао, год. XII, вол. 15, Но. 3–4/2005.
11. Симеуновић, Д., *Тероризам као облик политичког насиља*, теоријски часопис „Смисао“, бр. 3. Београд, 1998.
12. Симеуновић, Д., *Проблем дефинисања савременог тероризма*, Српска политичка мисао, год. XII, вол. 15, Но. 3–4/2005.
13. Стајић, Љ., *Постмодерни тероризам, организовани криминал и корупција као савремени безбедносни изазови, ризици и претње*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 2, 2006.

Интернет извори и чланци:

1. Биланцић, Д., *Што је била Југославија?*, Херцег Босна, 18. 02. 2010.,
[хтп://www.херцегбосна.орг/повијест/распад-и-смрт-југославије/5-епилог-сто-је-била- %20југославија-217.хтмл](http://www.херцегбосна.орг/повијест/распад-и-смрт-југославије/5-епилог-сто-је-била-%20југославија-217.хтмл), (26. 02. 2014.)
2. Штавланин Д., *Увод у хладни рат, Слободна Европа*, 9. децембар 2010.,
[хтп://www.слободнаевропа.орг/цонтент/хладни_мир_увод/1878784.хтмл](http://www.слободнаевропа.орг/цонтент/хладни_мир_увод/1878784.хтмл),
(03.03. 2014.)
3. <http://www.ibssa>
4. <http://www.slobodnaevropa.org/content/slycaj-keljmendi-balkanski-mocnik-na-crnoj-listi/24609042.html>
5. <http://www.pressrs.ba/sr/vesti/hronika/story/37899/Naser+Keljmendi+spremao+ybistva+srpskih+politi%C4%8Dara.html>